

Ročník XXIII.

Říjen 1940.

Číslo 1.

O b s a h: Bohuš Vybíral: Pro naše Záhoří a Pobečví. — Jaroslav Kanyza: Tábořský a Neff. — B. Vybíral: V tichém ústraní. — Ant. Fabík: J. H. A. Gallaš — Moji příběhové v čas studií. — Florian Zapletal: Petr Vok z Rožmberka a Kateřina z Ludanic. — Ferd. Novák: Jakub st. Vojska z Bogdunčovic. — Antonín Fröhlich: Neznámý urbář panství helfenštejnského ze 16. století. (Pokračování.) — Richard Konečný: Soudy a rozepře púhončích z Radvanic. — Dr. Adolf Turek: Zoldnéři ze severovýchodní Moravy v polských službách v 15. a 16. století.

P o v ě s t i n a š e h o k r a j e: Třešňová trouba. — Věščák.

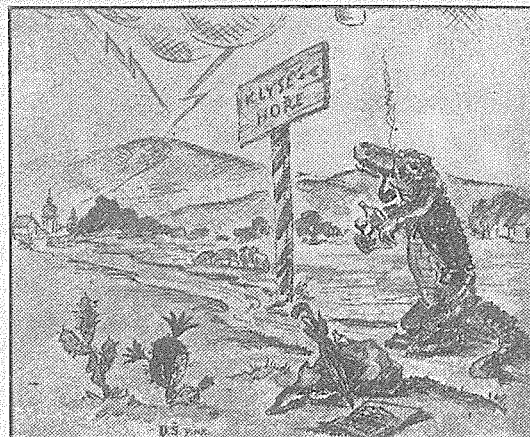
D r o b n ě z p r á v y: Lacek Štramberský z Hustopeče. (F. Z.) — Kněz lékař v Kelči. (F. Z.) — Zvolští ze Zvole. (F. Z.) — Teofil Dřevohostický a Podolský z Podolí. (F. Z.) — Zikmundova zpráva o hranické exekuci r. 1627. (B. I.) — Hajní na panství hranickém a drahotušském v 16. století. (B. I.) — Kněz Václav, farář v Lipníku r. 1560. (J. S.) —

»Záhorská kronika« vychází čtvrtletně v Dolním Újezdě u Lipníka n. B. — Předplatné ročně 12 K (poštou), po 1. lednu doplatné 14 K. Předplatné pro žactvo se nezměnilo (10 K) a na každých 10 výtisků jeden zdarma. — Redaktor a vydavatel Antonín Fröhlich, Dolní Újezd u Lipníka n. B. — Odběratelem se stává, kdo nevrátí 1. číslo. — Novinová sazba povolena řed. pošt. a tel. v Brně č. 69.140-VI. ze dne 18. srpna 1925. — Podací pošt. úřad: Dolní Újezd u Lipníka n. B.

Redakci došlo:

Fulnecko. Jako mohutné fresco celého kraje svítí před námi práce dr. Ad. Turka: **Fulnecko.** Autor zpracoval tu důkladně historii krajovou. Vidíme podrobné prozkoumání bohatých pramenů a znalost i lásku k věci. Publikaci vydal Musejní spolek v Brně. Její význam zdůrazňuje hojnost obrazového doprovodu: Kniha je doplněna pohledy z kraje, fotografiemi sochařských děl a architektur, ukázkami pečeti a starých listin a přehlednou mapkou.

S potěšením jsme uvítali milou knihu, vyšlou v knihupectví R. Promberger v Olomouci: **Hanácké písemnictví.** Talentovaný literární historik dr. Bedřich Slavík tu zachytil přínos naší milé Hané a v ní i Záhoří české literatury. Psychologické hloubky a lokální odstíny kraje i jeho postav vystupují tu plasticky před naším zrakem. Sama žirná Haná vstala, aby promluvila ústy svých vyvolených. Od středověkých počátků až po dnešek. Profily jednotlivých generací v hanácké tvorbě i osobitý krajový přínos jsou vykresleny mistrovskou rukou. Spis otevřel nové obzory v českých esteticko-literárních pracích a je jistě jedinečným pohledem v osobitý úsek naší kultury.

»Není ještě srdce zlého...«

Archiv Čin.

Básník Petr Bezruč se rád přirovnává k ještěru a na pohlednicích s veršíky, které posílá svým přátelům se dokonce podpisuje zručně načrtnutým obrázkem ještěra s faječkou. Přinášíme jednu z Bezručových pohlednic, představující starého usměvavého ještěra, jak si pokuřuje a nalévá z lahvičky do »kelíšku«, aby si zavlažil hrdlo. Petr Bezruč doprovodil obrázek těmito veršíky:

Po lici čerta starého
lecko touží z vsí i měst;
není ještě srdce zlého:
zde zdařilý portrét jest...

Ještě kelíšek je milý,
ještě plíce dobré jsou:
ještě pluje ještěr chylý*)
ostrým krokem na Lysou.

18. V. 23 — *) chylý = nachýlený

(Z knížky Adolfa Veselého: Petr Bezruč, básník a člověk. Vyd. Čin.)

Bohumila Sílová: Dájo nevolej. V české literatuře máme sice již několik dobrých románů pro dívky, ale román Bohumily Sílové Dájo nevolej patří mezi nejlepší z nejlepších pro své literární hodnoty i pro svou mocnou aktuálnost a odvahu, s níž jedná o nejvážnějších a nejcitlivějších otázkách duševního vývoje mladé ženy. Je to satira, a přece milostný román v pravém slova smyslu, protože proti limonádovému papíru staví skutečný život. Dájo nevolej je kniha velmi originální, plná překvapujících obrátů, ostrého vtipu i něžné lásky k člověku. Se zájmem a s užitkem si ji přečtou nejen dívky a ženy, ale každý, kdo se rád zasměje. Vydalo nakl. Čin v Praze II. Cena 29 K, vázaná 39 K. Doporučujeme pro dívky do veřejných knihoven.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

Vychází čtvrtletně v Dolním Újezdě u Lipníka nad Bečvou.

Ročník XXIII.

Říjen 1940.

Číslo 1.

Pro naše Záhoří a Pobečví.

Výroční schůzky spolupracovníků našeho vlastivědného sborníku Záhorská kronika těší se tak četné účasti a mají tak přitažlivý program, že zasluhují stále větší pozornosti.

Letošní schůzka se konala 26. června 1940 v aule lipenské reálky a byla zahájena přednáškou profesora Dr. Spisara o zvěčnělém zakladateli Záhorské kroniky Msgr. Fr. Příkrylovi. Přednášející, který už několika články osvětlil jednotlivé složky Příkrylovy činnosti, zabýval se tentokrát Příkrylovou osobností, již vylíčil s důkladnou poučeností a vřelou osobní oddaností. Podle zásluhy ocenil Příkrylův idealismus, jeho lásku k naší minulosti a k místům, kde působil, jeho houževnatost a nikdy neutuchající zájem o archeologické badání, podle zásluhy zhodnotil pak také Příkrylovy zásluhy o naše Záhoří, navenek propagované hlavně jeho Záhorskou kronikou. Se stejným zájmem jako řeč Spisarova byla vyslechnuta také úvaha Dr. B. Vybírala na téma: Čím jsme povinni památce Josefa Heřmana Agapita Gallaše. Řečník podal především přehled všech významnějších prací o životě tohoto moravského buditele, pak vzpomněl bibliografii jeho literárních prací, podal výpočet veškerých Gallašových prací, pokud vyšly tiskem a zhodnotiv to všechno kriticky, připomněl důtklivě, jak málo se vlastně dosud vykonalo pro všestranné a správné poznání a zhodnocení Gallaše. — S díky vyzdvihl zájem, který Gallašovi vždycky věnovala Záhorská kronika a odnášel si ze schůzky odůvodněnou naději, že se mu podaří získat další pracovníky v tomto vlastivědném úseku.

Poté promluvil redaktor a vydavatel Záhorské kroniky Antonín Fröhlich o počátcích tohoto sborníku, dokládaje své vývody zajímavými památkami, z nichž uspořádal profesor J. Prinke pěknou příležitostnou výstavku, na níž nechyběly vedle Příkrylových rukopisů čestné medaile Národopisné výstavy v Praze z roku 1895 a různých fotografií, ani všechny ročníky Záhorské kroniky, z nichž jest prvních 12 dávno rozebráno a některé z nich jsou už knihovní vzácností. Vzpomněl také relace, kterou o tomto sborníku vysílal český rozhlas dne 5. června z Moravské Ostravy a v níž bylo vzpomenu 50. výročí založení Záhorské kroniky, která si dovedla získat značný okruh uznaných odborných spolupracovníků a shromáždila velké bohatství krajového vlastivědného materiálu z Lipenska, Hranicka,

Prerovska a kraje pod Hostýnem, začez má spravedlivý nárok na zvýšenou přízeň odběratelů. Redaktorův referát a dopisy několika přátel — mezi nimi také valašského romanopisce a povídkáře Č. Kramoliše — daly popud k úvahám o dalším zabezpečení a zdokonalení Záhořské kroniky, čímž byla pracovní část schůzky vyčerpána.

Jako jiná léta následovala i tentokrát zdařilá exkurse, již řídil prof. P r i n k e. Jejím cílem byl farní chrám sv. Jakuba, jehož uměleckou výzdobu profesor Prinke nejenom podrobně vysvětlil, nýbrž také porovnal s výzdobou chrámu zámeckého, v němž byl vítaným průvodcem při exkursi minulé. Na konec si prohlédli účastníci velkého Michala na renesanční věži, kde se právě konaly přípravy k zachycení jeho zvuku českým rozhlasem z Mor. Ostravy.

Redaktor a vydavatel Z. k., který se pak se všemi srdečně rozloučil, mohl být plně spokojen; jeho snaha pokračovat dobově tam, kde před padesáti lety Příkryl začínal, je jeho spolupracovníky dobře chápána, a Pobečví a Záhoří jí jistě nedají ztroskotat na nedostatku finanční podpory, zvláště dnes, kdy se celý národ vrací se zvýšenou pozorností ke kořenům svého bytí a kdy i jednotlivé kraje a okrsky začínají své vlastivědné sborníky právě budovat.

(Selské listy č. 29, 1940.)

B. Vybíral.

Jaroslav Kanyza:

Táborský a Neff.

(Vzpomínka k úmrtí bystřického rodáka.)

Byl krásný srpen r. 1878.

Cestou od Týna se ubírali čtyři zaprášení, ale veselí poutníci. Žert i písnička, slovo dialektu hanáckého bylo propleteno zpěvavou češtinou z království i zvukem slováckým. To Josef Ulehla, František Bílý, Adolf Heyduk a František Táborský se vraceli ze Slovenska. Však už je očekával jejich dobrý známý Josef Klvaňa, aby je seznámil s vynikající rodinou Jana Neffa, který byl se svou chotí zrovna na prázdninách v Lipníku, kde se před 46 lety narodil.

Když studenti zahlí do Osecké ulice, uviděli vedle staré pošty dům s reliefy Husa a Žižky a s nápisem »U českomoravských bratří«. Sotva vstoupili dveřmi na dvorek, spatřili v zahradě pěknou vilku. Z okna zněly jásavé akordy klavíru, až ušli poutníci zůstali překvapeně stát. Však se brzy dověděli, kdo to dovede tak rozbouřit klavír stříbrným vodopádem — byl to sám Antonín Dvořák.

Rozumělo se u Neffů samo sebou, že kdo zavítá pod jejich pohostinnou střechu, že ji neopustí ještě téhož dne, ba mnohdy ne ani toho týdne. Rozšafný obchodník v nejkrásnějším mužném věku i jeho mladá, ušlechtilá paní dovedli hosty přijímat s pohostinstvím, jak je známe z ruských románů minulého století.

Ale něco za něco.

Paní Marie Neffova žádala ušlechtilou veselost, zpěv a hudbu. A tak hned naši poutníci museli slíbit, že se zúčastní studentské aka-

demie. Nebylo divu, že se cítili dvojnásob poctěni, neboť studentský pěvecký sbor řídil Antonín Dvořák.

Takové bylo seznámení Františka Táborského s rodinou Jana Neffa, velkého mecenáše českých snah, a přátelství to potrvало až do smrti básníkův.

Když si u Neffů v Lipníku zavedli r. 1886 knihu hostů, velmi často se tu zapsal básník Táborský. Že tu bývalo veselo, dává tušit zápis z r. 1899: »František Táborský byl zde od 25. do 31. září. Bůh budiž milostiv duši jeho za vše, co tu spáchal!«

Když byl Táborský profesorem Vyšší dívčí školy v Praze, patřil téměř k rodině Neffových, s níž ho spojovalo netoliko láskyplné moravství a blízkost rodišť, ale též láska k Rusku, jež oba procestovali a dobře poznali, láska k ruskému umění, zvláště k literatuře a hudbě. Tak se stalo, že v Neffově rodině v Praze mohli uvítati i slavného ruského skladatele Petra Iljiče Čajkovského i jiné umělce.

Jan Neff byl podporovatelem všech ušlechtilých snah českých. Když viděl, že moravská literatura se dosud pozdívá za českou, rozhodl se, že nějak upozorní na mladé moravské básníky. Proto v M o r a v s k o s l e z s k é b e s e d ě v P r a z e r. 1879 vypsál cenu t ř í d u k á t ů za nejlepší epickou báseň. Cenu získal z usnesení poroty Frant. Táborský za báseň N á v š t ě v a v Ř e z n ě. Tím bylo přátelství mezi oběma muži ještě více upevněno.

Roku 1883 uplynulo dvacet let od založení Neffovy firmy v Praze. Koncem zimy Neff byl na jedné ze svých obchodních cest v cizině a za jeho nepřítomnosti František Táborský zosnoval v Neffově rodině s paní Marií krásnou rodinnou slavnost. Všichni věděli dobře, že Jan Neff je člověkem práce a nikoli oslav, ale přece mu chtěli udělat radost.

V neděli dne 18. března toho roku sešla se u Neffů větší společnost, v níž mezi jinými byli univ. prof. dr. Ladislav Čelakovský (syn básníka Františka Ladislava) s chotí, Vojta Náprstek, František Táborský, Antonín Dvořák, archijerej pravoslavného chrámu Apraxin a jiní. Po večeři sešli se všichni v saloně, kde Jana Neffa uvítalo hanácké studentské kvarteto sborem »Dlouho buď zdráv« a pak následovalo pro Jana Neffa další překvapení. Paní Neffová uspořádala t. zv. živé obrazy; první skupení představovalo P ř í č i n l i v o s t, druhý obraz znázorňoval R o d i n n ě š t ě s t í a třetí O s l a v u m u ŝ e p o c t i v ě h o a p r a c o v í t ě h o. K těmto obrazům napsal básnický výklad František Táborský, jenž jej ve zvukných verších sám přednášel a Antonín Dvořák jej při tom doprovázel na harmoniu. Moravské dvojzpěvy od Ant. Dvořáka, manželům Neffovým věnované, i maloruské dumky byly další součástí programu. Byl to jeden z těch krásných večerů, na něž zůstaly jako památka ony slavnostní verše Táborského.

Táborský se stal jedním z nejdůvěrnějších přátel rodiny Neffovy, s níž se stýkal jak v Praze, tak v Lipníku. Nebylo tudíž divu, že to byl básník Táborský, který v den pohřbu Jana Neffa v Lipníku zahájil v knize hostů zápis smutečních účastníků pohřbu:

†
Dne 29. srpna 1905 pochovali jsme pana cís. radu
JANA NEFFA.

Lidé dobrých činů neumírají.

Frant. Tábořský.

A opravdu, Jan Neff nebyl zapomenut. Dále žije básník v důvěrných stycích s rodinou a o stých narozeninách velkého mecenáše vzpomíná jej ušlechtilou knížkou.

29. června 1940 setkali se oba přátelé na druhém břehu života. Zda si zazpívali při setkání oblíbenou písničku, již skladatel Drahlovský Janovi věnoval: Ej, Jano, Janíčku, voňavý hřebíčku ...»

Bohuš Vybíral :

V tichém ústraní.

(O Josefu Heřmanu Agapitu Gallašovi, felčarovi a básníkovi z Hranic. - 4. dubna 1756—15. února 1840.)

Kdyby bylo o životním povolání *Josefa Heřmana Agapita Gallaše* rozhodlo umělecké nadání, které zdědil po otci Františkovi, jehož řezbářské práce zdobí několik moravských chrámů, vzpomínali bychom dnes našeho velkého hranického rodáka pravděpodobně jako významného výtvarníka, především zručného kreslíře. Ale nezbadatelný osud vytýčil jeho pozeňnanému a ještě stále nedocenenému životu podstatně jinou dráhu.

Už od útlého dětství určovala Gallašovu výchovu vůle rodičů vychovati z Josefa kněze; proto směřovala hlavně k obrácení jeho mysli k Bohu a k vštěpování opravdové lásky k bližnímu, snažíc se ho zároveň uvarovat všeho, co by ho mohlo odvádět od předurčeného cíle. Proto také nesměl v triviální hranické škole — kde se učil číst, psát, zpívat a základům latiny — kreslit ani malovat, poněvadž prý by to jeho mysl nepříznivě rozptylovalo. Leč vrozené vlohy a skutečnou lásku, prozařující svými hřejivými paprsky drsný chlad neradostného života a pozlacující jimi mladé sny o velkém budoucím štěstí, nelze jen tak lehce potlačit a zapřít. A tak byl také mladý Josef — aniž toho doma dobře pozorovali — brzo nejpozornějším otcovým učněm a kreslil a maloval přes všechny zákazy; zprvu pouze pro své potěšení, později však také proto, aby mohl studovat. Když totiž na hochovo další školení otcovy prostředky nestačily, musel si Josef už na piaristickém gymnasiu v Lipníku kreslením a malováním pomáhat k hojnějšímu a vydatnějšímu soustu. Ještě více si musel přivydělávat na filosofických a bohoslovských studiích v Olomouci, a když se konečně domohl otcova svolení, aby mohl jíti za hlasem svého srdce a zaměnil bohosloveckou fakultu za vídeňskou uměleckou akademii, byl už úplně odkázán jenom sám na sebe. Tak se mu stalo malířství nejenom zdrojem nejkrásnějších radostí, nýbrž i důležitou existenční

podporou. V Lipníku začal kresebnými výzdobami písemných prací svých spolužáků, různými kopiemi a náčrtý, v Olomouci ozdoboval příležitostně básně, maloval obrázky s náboženskými náměty, ve Vídni kreslil krajiny a pokoušel se v prvních vlastních komposicích. Ale už od pobytu v Olomouci restauroval Gallaš tak pilně staré olejové malby a ve Vídni za studií na akademii uplatňoval své umění též při malování pokojů, což dělal ostatně i později, když se připravoval na dráhu vojenského lékaře, ba dokonce i v pokročilém věku jako hraničský pensista.

Přes svízelné začátky se uchytil Gallaš při své odříkavé skromnosti a veliké pili ve Vídni dosti brzo a dařilo se mu poměrně dobře. Na akademii ho zajímalo hlavně figurální kreslení a protože si uvědomil, jakou důležitost má pro malíře dokonalá znalost lidského těla, začal také navštěvovat anatomické přednášky na universitě. Vždyť měl tolik velkých plánů a budoucnost byla tak lákavá ... Ale ve chvíli, kdy se toho nejméně nadál, zatarasil mu osud po druhé — a to definitivně — cestu k ideálu, po němž tak vroucně toužil a pro nějž už podstoupil tolik utrpení: Gallaš upadl náhle do těžké nemoci, která ztrávila všechny jeho úspory a uvrhla ho do bída, z níž našel východisko ve vojenské službě lékařské. Stalo se to sice na radu dobrého a výmluvného přítele, ale ani ten by jistě nebyl Gallaše přemluvil, aby se vzdal marného zápasu s osudem, kdyby nebyla jeho vůle už podlomena nekonečnými starostmi studentských let a těžkými duševními depresi — patrně dědictvím po matce — které začaly Gallaše právě tehdy děsivě pronásledovat.

Vážný a svědomitý, jako po celý život, a nadto s nepoměrně lepším předběžným vzděláním nežli valná část jeho nových druhů, prošel pak Gallaš úspěšně Josefovou medicínsko-chirurgickou akademií ve Vídni, stal se dosti brzo vrchním vojenským lékařem, roku 1788 se zúčastnil rakousko-turecké války, dovedl na sebe příznivě upozornit, dostal se do styku s císařským dvorem i s císařem Josefem II. a mohl se oddávat nadějším na dobrý služební postup a pěkný život, ale nové těžké nemoci ho vyřadily z vojska. A tak se vrátil Gallaš r. 1791 — sotva pětatřicetiletý — jako pensista do svého rodiště, jemůž pak již zůstal navždy věren.

Vracel se smutně: poloslepý, tělesně sešlý, duševně podloměný, s malým výslužným, několika knihami a několika svazky rukopisů. Časem se jeho zdravotní stav sice podstatně zlepšil, ale plného a trvalého zdraví nenabyl již Gallaš nikdy. Býval často nemocen a na stáří mu vypověděl nejenom zrak, nýbrž i sluch, takže konec jeho života byl jediným řetězem utrpení. A přece Gallaš nikdy nezoufal, přece nebyl nikomu přítěží, nýbrž pracoval až do smrti neúnavně a obětavě pro všechno, co potřebovalo podpory ať mravní, či hmotné.

Když odcházel mladý Gallaš na uměleckou akademii, loučil se pohnutě s domovem, rodným městem i rodnou zemí, ale teprve, když se vrátil do Hranic jako zralý a světa znalý muž, nabyly jeho někdejší city pravého smyslu a pravé hloubky. Ve svém duchovním osamocení v tomto malém krajském městě bez jakéhokoli vážnějšího kulturního ruchu soustředil Gallaš svou pozornost původně na život svých ro-

dáků, začal se zajímat o osudy jednotlivců, rodů i celého města, ale jeho ušlechtilý zvědavý zájem se stále rozrůstal a brzo obsáhl celou vlast a národ. A se zájmem rostla a prohlubovala se i jeho vlastenecká láska. Odchován cizími školami a cizí společností, obdivovatel cizího vědění a umění, vychutnával Gallaš v Hranicích tím plněji krásu všeho rodného a pídil se tím dychtivěji po nejrůznějších pramenech osvětlujících naši národní minulost. Třebaže neměl téměř žádného osobního styku s muži, kteří tehdy pracovali na obrození našeho národního života v Čechách, a třebaže ani jeho styky s moravskými vlastenci nebyly zvláště živé, snažil se Gallaš nejen poznati všechno, čím se projevoval současný kulturní život český, nýbrž i sám přispěti k probouzení a živění národního vědomí svého lidu.

Začal svým vlastním prostředím — Hranicemi. Sbíral, opisoval a srovnával jejich dějinné památky, až sepsal první dějiny svého rodiště. Potom shledával historické a statistické příspěvky k moravské vlastivědě, snášel materiál k náboženským dějinám naší vlasti, psal o jejich přírodních krásách a starobylých památkách, sestavil přehled moravské učenosti a moravského umění. Velice mnoho pozornosti věnoval naší mythologii a velké dokumentární důležitosti jsou Gallašova pojednání o Valaších, vydaná — jako četné jiné jeho práce — teprve mnoho let po spisovatelově smrti.

Jiná skupina Gallašových spisů byla určena potřebám duchovního a praktického života jeho hranických spoluobčanů. Tak jim napsal vedle několika mravoučných a náboženských knih spisek o zahradnictví, příručku pro vyučování kreslení a malování a j.

Konečně se postavil Gallaš do služeb svého národa jako básník, prosaik a překladatel. Zatím co mu jeho drobnější příspěvky — ať původní nebo přeložené či upravené — různí vydavatelé rádi otiskovali (setkáváme se s nimi nejenom v Hromádkových Prvotínách pěkných umění a Hýblových Rozmanitostech, nýbrž i v německých časopisech Hyllos, Moravia, v několika kalendářích a jině), zůstaly jeho velké básnické sbírky skoro vesměs v rukopise. Hlavně proto, že Gallaš neměl ve svém tichém hranickém ústraní nikoho, kdo by ho byl mohl vyvésti z bludiště cizorodého idylismu a plachého anakreonismu.

A přece nebude Gallašovo jméno v dějinách literatury našeho národa nikdy zapomenuto, neboť je na věky spíato s Musou moravskou, onou vevěvýznamnou sbírkou, již uspořádal na popud a s pomocí svého přítele Tomáše Fryčaje a vydal ve dvou svazcích v letech 1813 a 1825. V tomto prvním moravském souboru českého básnictví, v němž uveřejnil i část svých vlastních prací, sáhl Gallaš vědomě k lidové poesii a k nářečovému básnictví jako pramenu národního obrození. Gallaš se svou Musou moravskou obracel především na nejširší vrstvy prostého venkovského lidu a proto se na ně obracel buď přímo lidovou písní anebo aspoň básní v lidovém tónu. Byl to šťastný čin, neboť jím pronikla Musa moravská skutečně k jádru národa, zakotvila pevně mezi naším moravským lidem a byla mu po několik desetiletí nejvěrnějším, ba namnoze jediným literárním průvodcem v jeho radostech a strastech. Jinou Gallašovou zásluhou je, že svou Musou moravskou

zachránil pozdějším pokolením nejenom četné krásné písňové projevy prostého lidu, nýbrž i vítané ukázky básnické tvorby hanáckého veršovce Tomáše Kuzníka a starohanáckých operetních textů Josefa Mauricia Bulina, dále že jí upozornil na pěkné lidové zvyky a přispěl tím k jejich udržení, a konečně, že v ní shromáždil kus národní moudrosti.

Pokud běží o vlastní podíl Gallašův na Muse moravské, možno souhlasiti s drem Vojtěchem Jirátem, který v předmluvě k svému výboru »Lyrika českého obrození« zdůrazňuje zvláště náboženské písně Musy moravské a praví: »Pro ně — ať je jejich původnost jakákoliv — zaslouží si Gallaš předního místa v české poesii kolem r. 1800. Ojedinelá je v té době barvitost jeho vidění. Jako slovesné přepisy barokních obrazů a zároveň jako nesmělý názvuk Máchova koloritu působí jeho ranní a večerní nálady, rámcující náboženské rozjímání běžné celkem ražby. Jak výtvarně vidí postavy čtyř ročních počasí tento básník, jenž arci nebyl bez značného malířského a řezbářského nadání. Takto nesrovnal přírodu s chrámem božím z pozdějších již nikdo.«

Zatím co se začal význam jednotlivých Gallašových poučných pojednání pro vědecké studium uznávat teprve půl století po smrti tohoto polyhistorického ducha a zatím co si jeho básnictví počalo na správnější a vřelejší ocenění dalšího půl století, byly Gallašovy zásluhy o jeho rodné Hranice a jejich obyvatele již dávno vděčně kvitovány. Jako lékař sloužil Gallaš téměř padesát let ochotně a z největší části zdarma svým spoluobčanům, zvláště chudým. Osvědčil se zvláště za epidemií, zaváděl nové léčebné metody, s ženíným souhlasem postoupil napřed poboční domek, později pak daroval i hlavní budovu z ženina věna pro první hranickou nemocnici, jejíž pacienty nejenom obětavě léčil, nýbrž i živil. Jako přítel přírody pečoval o povznesení hranického sadařství, jako přítel umění vyučoval po léta hranickou mládež soukromě kreslení a malování, a nadané žáky vypravoval otcovsky na cesty za dalším vzděláním. Ale stejně vysoko stavím jeho snahy o zlepšení hranického školství zřízením ředitelského místa a založením studijní knihovny pro učitelstvo a duchovenstvo, aby se vychovatelé mládeže mohli dále řádně vzdělávat. S tím souviselo také Gallašovo úsilí o pořádání pravidelných sjezdů hranických rodáků, protože jimi hodlal nejenom udržovat a pěstovat účinnou vzájemnou rodáckou lásku, nýbrž i zajistit a finančně podporovat růst svého duchovního dítky, studijní knihovny, první a tehdy jedině toho druhu v naší vlasti.

Jako v nesčetných jiných případech, dočkal se Gallaš bohužel i na tomto poli nejednoho zklamání a dnes jenom litujeme, že byl téměř ve všem svém počínání odkázán pouze na vlastní rozum, vlastní vůli a vlastní síly. Na sjezdy rodáků vůbec nedošlo, studijní knihovna — dnes umístěná v městském museu — narážela od prvních začátků na těžké překážky, netěšila se takovému rozkvětu a nemohla vyvíjeti takovou činnost, jak tanulo Gallašovi na mysli, ba časem se vyčerpaly i některé dobročinné nadace, o jejichž založení se Gallaš přičinil. Ale to všechno neubíralo a nezmenšovalo uznání a vděčnosti, s nimiž hraníční občané na Gallaše vždycky hleděli a vzpomínali. Věděli a vědí

dobře, že i nejkrásnější myšlenky a snahy potřebují k plnému uskutečnění vhodné doby, vhodného prostředí a náležité podpory, jichž Gallaš většinou postrádal. A tak jím byla a vždycky bude bohatá, ve všem poctivá a nenáročná Gallašova činnost, jež proměnila jeho tiché hranické ústraní v nejkrásnější dílnu lidskosti a vlastenecké lásky, zářivým ideálem užitečně prožitého života.

*Předneseno v českém rozhlase
v Moravské Ostravě dne 22. dubna 1940.*

P. Ant. Fabík :

J. H. A. Gallaš - Moji příběhové v čas studií.

(Podle vlastní biografie díl I., část II., str. 40—61.)

Když všechny věci k mému ošacení potřebné dohotovené byly, zavedl mne otec roku 1768 na konci listopadu k Piarystům do Lipníka, kdež pro mne u jednoho sobě dobře známého a příznivého stolaře, jistěho Mikuláše Dreyseidla příbytek a stravu, vše spolu za 22 fl ročně objednal.

Když pak mně k Professorovi do první školy přivedl, prose jej velmi uctivě a ponížene, aby mně mezi své ostatní školníky přijal, on, jsauce tvrdého srdce, nechtěl tomu dokonce přivoliti, protože jsem o celý měsíc později přišel. Pater Otto ale, tehdejší Prefekt, k němuž se můj otec v této potřebě utekl, správe jej, že já v prvních základech a pravidlách řeči latinské od Benedikta Kelera vyučen jsem, přesvědče se z mého zkaušení, že otec pravdu vynesl, hnedky mně přijal a k Professorovi do školy zavedl a jemu nařídil, aby mně bez vší výmluvy přijal, doloživ, že já rovně tak dobře, jako druzí jeho školníci v počátcích latiny prospěch jsem udělal a což by mi nedostávali (se) mělo, že on sám o to se obstará, abych je dohonil. Nad čímž zamrzel se nemálo Erasmus — tak slaul onen můj první Professor — nemálo na mne zanevřel a příčiny, kde by se na mně byl vypomstít mohl, vždy vyhledával; škaredě na mně vyhlídal, při dost malé chybce na mně se obořil a trestem mně vyhraušal. A takhle chtěje já vyhnutí Scylly, byl bych bezmála upadl v Charybdu: neb tento učitel byl ještě o mnoho přísnější a hněvivější nežli onen varhaník Benedikt a poněvadž, jakž sem mnohokrát se ustrnautím se přesvědčil na druhých, pro dosti malé provinění disciplíny ferule a metly nikoliv nešanoval, byl bych je zajisté pro jeho záští na mně častokrát okusiti musil, kdybych na Pateru Prefektu a na Pateru Romanu, tehdejším Rektoru kláštera tak mocné zástupce a ochránce neměl, jichžto se on obraziti obával. Pročež buď Bohu chvála, ani jediné rány od téhož, jakžkoliv velmi prchlého a tvrdého muže jsem nedostal a konečně tak svým tichým a pilným se chováním i jeho přízeň konečně jsem získal: nicméně ale předci celý tento první rok v ustavičné bázni beze vší radosti a veselosti strávil. Moji spoluškolníci, vzláště pak hraničané, snažili se mě všemožně k svým veselým hříčkám potahovati; já ale na nich žádného neměl zalíbení, vzláště také proto, že sem se obával, aby Professor nějaké příčiny odtud k trestání mně nevynalezl.

Pročež raději doma samotný jsem sedával a dlauhau chvíli, když druzí hrávali, známkováním, malováním a čtením nábožných příkladův sobě sem zaháněl.

Druhého roku maje dobrého Professora, jenž Florian slaul a velký milovník vyobrazných byl umění, okřál něco můj bázlivý a lekavý duch, jehož tento můj učitel svau veselau povahau sám nadzdvihovati snažil; nicméně ale předci k tomu mně přivésti nemohl, že bych na obyčejných hříčkách mojich spoluškolníků obzvláštní zalíbení byl obdržel. Já jen předci samotnost miloval a nejraději tak biografie svatých paustevníků a těm podobné legendy čítával.

Třetího roku, když můj otec při nastalých tehdaž náramně drahých létech pro nedostatek výdělku ani onen skrovný plat, jež můj hospodář jen o dva zlaté zvýšený míti žádal, za stravu sobě spraviti moci nedůvěřoval, poslaužilo mi mé rejsování a malování nemálo k požívení: neb Professori viděli to rádi, když já jsem jejich školníků Correcta na rozmanitý způsob známkami neb malbau ozdobil. Za což mi bohatší penězami, chudobnější buchtami, koláčami aneb ovocím, jakž kdo co měl a vděčným býti chtěl, plativali. Má paní hospodyně byla mi také velice laskava, kteráž obyčejně, když synu svému snídání aneb svačinu dávala, vždy také na mně nezapomněla, což ale dcera nerada viděla. Kteraužto já její nelibost znamená, pilně sem vyhýbal, abych při takové příležitosti přítomen nebyl. Pročež také radějo hlad sem trpěl, nežli bych někomu obtížný býti chtěl.

A tak stalo se jednau jarního času, že, poněvadž mi rodičové pro velkau povodeň stravu, kteráž mi právě na ten čas došla, poslati nemohli, já, nemaje chleba a nechtě na moje spoluškolníky při obědě slzavým okem hleděti, odešel jsem v čas poledně do městského zákopu (Wall), kdež se mnoho oponky a štavíku vynacházelo, jichž sem sobě natrhal a vybíraje suché drobký z kapse, spolu s nimi sem džvejchal, kterýžto ale pokrm nechtěl mému žaludku za dost učiniti: pročež počal sem náramně mdlíti a v tváři blednauti. Což když Pater Viktor, můj tehdejší Professor, na mně znamenal, tázal se mně, co by mi scházelo? Já ale stydě se, počal jsem lkáti, ostejchaje se vyznati, abych snad dle mého důmění rodičův svojich nezahambil. Jeden ale z mojich hranických spoluškolníků, jenž se mnau bydlel, domyslí se příčiny toho a pravil: »Jakž nemá chudák býti bledý, když již třetího dne nic nejedl, poněvadž mu rodičové žádné stravy neposlali, kteráž mu došla!« Což také i druhý potvrdil, že mně ani obědvati ani večereti neviděl. I řekl Professor: »A vy, znaje jeho velikau potřebu, ani s kauskem chleba vašemu spoluškolníkovi, jenž vám vaše korrekta tak čistě ozdobí, jste nepřispěli! To je hamba, to je nemilosrdenství!« A když oni tím se vymlouvati chtěli, že jsem jich nepožádal, tak on jím ze srdce mého odpověděl: »On od vás žebrati nechtěl a má snad toho velmi slušnau příčinu.« Pak kynul mi, abych jej ochotně následoval, ba vedl mně za ruku k laíkovi, žádaje ho, aby mi drobet chleba a něco málo vína dal k namáčení; pak daroval mi několik grošův, abych sobě polívku uvařiti nechal a poslal mně domů.

Toho roku přihodilo se mi ještě jedno neštěstí, kteréž by mě skoro o život bylo připravilo. Vědauce já o vrabcích na zdi městské, vyšel

jsem samotný, abych je vybral; když pak navrch k hnízdu lezu, strhnu nenadále kámen, kterýž mně na hlavě tak náramně poranil, že mně krev oblela a já do mdloby padl. Jistý žid Abele jménem, vidauc mně padnauti, zavolal hned několik druhých židáků, jenžto mně dolů snesli, do jizby uvedli a křísiti počali; neb obávali se, aby v podezřelost nějaké na mně provedené vraždy, — kdežto ještě ona v Holešově téhož roku o Velké noci spáchaná v čerstvé paměti byla — nepadli. Když jsem také v jejich rukách okřívati a k sobě přicházeti počal, vidauce krev, kteráž mi ještě z hlavy dolů kapala, tu se teprv náramně uleknu a židy sepjatýma rukama prositi počínám řkauce, aby mne nekošerovali jak onau holešovskau. Na což Abele praví, abych se nebál, že se mi od nich nic zlého nestane a že mně do mého přibytku zavede. Já poznáv Abela, jenž v našem domě velmi často býval, nechám se od něho upokojit a pak žádám jej, aby mně sprovedil, u hospodářů ale neprozradil, že jsem vrabce na zdi vybíraje toho neštěstí na sebe uvedl, což on mi také přislíbil a velmi chytře mně vymluvil, že kdosi z valu navrch kamenem mrště, náhodau mne poranil.

Týž můj Professor Pater Viktor vzbudil ve mně lásku k historickému a geografickému umění, kdežto jsem také již tehdáž malé mapy známkovati počal, kteréž on velice schvaloval a příležitostě také schválil mně Paterovi Theodoziovi, nováčkův spirituáloví, jenž dobrý byl geometer a kterýž mi také jistau pro klášter náležející plachtu k vyznámkování svěřil, za kteraužto práci daroval mi dva tvrdé zlaté.

Čtvrtého roku (1771) za Professora Edmunda onemocněl jsem opět velmi těžko v pústě na jakausi hlavinku, v kteréžto nemoci léčil mne lipenský ranhojič jménem Frank a sice zadarmo: neb zvěděl se od hospodáře, či bych byl syn a kterak otec ani 24 zlatých na mně vynaložiti pro chybu výdělků vstavu není, nechtěl nic od otce mého přijmauti, kterýž mu ale několik krásných řezbaných rámků za vděk obětoval; kteréž ale onen lidnosti přítel nechtěl zadarmo přijmauti, ač mu velice milé byly. Vidauce ale zarmauceného otce, bezděčně to potom učinil; nicméně ale předci hospodářů mému cosi dal, aby mně lepších pokrmů ustrojiti nechal.

P. Edmund byl velmi výborný Poeta, od nějž jsem první základy ku veršovectví a k mythologickému umění obdržel. Ano, tomuto výbornému učiteli mám všechn svůj prospěch jak v latinském jazyku tak i ve veršovectví, vzláště pak také v estetické vědomosti v poděkování. On také o mojích schopnostech nejlepší úsudek vynesl a kterého umění bych se přidržeti měl, radil.

V páté a šesté humanistické škole měl sem za Professora Patera Stivarda, muže života velmi příkladného, dokonalého a svatého, kterýž se nejvíce o to vynasnažil, aby nám bázeň boží hluboko do srdcí vštípl, vzláště pak také abychom sobě nevinnosti a čistoty svědomí víc nežli zlata vážili. On byl též dobrý latinský veršovec a radil mi, abych se pastýrských básníků, ku kterýmž prý nejvíce schopnosti, jakž pravil, mám, přidržel.

V žádné předešlých pěti škol nebyl sem k nějakému theatrálnímu jednání potažen a potřebován, poněvadž mně moji Professorové v ohledu mojí studlavosti a nesmělosti k veřejnému řečnění za ne-

schopného pokládali. Stivard ale jinače o mojí tiché povaze soudil: pročež také chtěl se přesvědčiti, jestli se v mém úsudku nemejlí, potáhl mně v šesté škole k první tak nazvané deklamaci, jenž spůsoby tragedie byl a hrdinskau smrt Eleazara z příběhův Machabejských představoval. Při kterémžto jednání představoval jsem s několika jinými spoluškolníky žida v svém svátečním stroji, kterýžto mi vejš jmenovaný Abele s tau výminkau zapůjčil, abych se mu v něm vystrojený ukázal. Což když se stalo a on mne s mau dlahau bílau bradů viděl, nemalé potěšení nad tau mau komickou metamorphosau měl řkauce. Škoda, že prý nejsem žid, maje tak velmi velebnau bradu, kteráž by mi u všech Izraelitův vážnost zejskala.

Při druhé deklamaci, kteráž smrt Jana a Pavla, SS. Mučedníkův za časů císaře Juliána odtržence představovala, pozůstávala má osoba mého jednání v starém žebráku s šedivau bradů a křivenau nohau, kdežto jsem se tak misterně přetvářil, že by mně zajisté ani ten nejznámější spoluškolník nebyl jináče nežli jen po hlase poznati mohl. Při tom měl jsem též k říkání Prolog a Epilog, kteréž jsem se ale saukromě učiti a u něho průbu dělati musel, aby se žádný mojích spoluškolníků o tom nenadál. Z jaké příčiny, to udati nevím. Zhotovil sem také machynu, jenž modlu Perunovau z kovu ulítou představovala, z papíru tím spůsobem, že, jakž se jí někdo na jistém místě dotkl, celá na mnoho kusův s velikým hřmotem se rozpadla. Nad čímž Professor i posluchači veliké měli zalíbení, vzláště pak hrabě Podstatsky, děkan kathedrálního kostela holomauckého, kterýž mně po skončeném Epilogu před sebe předvolal a ohlížeje mau šedičkau bradu, kterauž sem sobě z dlahých capových chlupů klejem na tvář přilepil, veliké zalíbení nade mnau zjevoval a tvrdým nizozemským tolařem mne obdaroval. Pater Roman, tehdajší rektor kláštera lipnického dal mi též jeden tvrdý zlatý, kterážto čest a darové byly by mi skoro nenávisť u mých spoludeklamátorův splodily. Já ale maje i od Professora ještě darované peníze, nakaupil sem dobrého ovoce, kteréž jsem mezi moje závistníky rozdal a tak aspoň některak jejich nenávisť ukojil.

Po skončených školách a posledním veřejném skaušení požádal mne Professor Stivard, bych mu na památku jeho svatého patrona na pergamentě vymaloval, což já také s velikým potěšením co nejkrásněji jsem uměl a mohl, učinil. Kterýž když sem mu při mojim laučení se od něho podal, on, daje mi na cestu mnohá spasitedlná naučení a uděliv mi svého otcovského požeňání, laskavě, slzíce se mnau se rozlaučil.

Za času mojích humanistických studií zejskal sem sobě čtyry výborné přátele mezi mojimi spoluškolníky, — Tomáše Fryčaje totižto, Aloise Parča (Partsch), Josefa Pernsteínera a Antonína Kubešu. Tento poslední vstoupil do té nejtěžší řehole La Trappův, s nimiž se příležitostě ve Vídni oznal. Pernsteíner byl děkanem a farářem v Klobaucích blíž Brna. Tito dva odpočívají oba již v Pánu. Aloizius Parč vstoupil do Benediktínův řehole ve Vídni a jest nyní, jak slyším, děkan kanovníkův brněnských na Petersburgu: Tomáš pak Fryčaj farářem v Obranech blíž Brna: jímžto Bůh všemohaucí dlahého věku a pravé srdce spokojenosti popřítí rač, aby vlastní své dlahu k prospěchu slaužití mohli!

Florian Zapletal:

Petr Vok z Rožmberka a Kateřina z Ludanic.

Poslední vladař vzácného a starožitného rodu a domu rožmberského zemřel na zámku svém Třeboni ve věku 72 let, tři měsíců a čtyř dní 6. listopadu dle nového kalendáře r. 1611 mezi 11. a 12. hodinou na celý orloj aneb mezi 4. a 5. na půl orloje. Pohřben byl v klášteře vyšebrodském 30. ledna r. 1612 s náležitým na osobu knížecí prachtem a pompou. Pohřební řeč neboli kázání učinil nad ním kněz Matěj Cyrus, senior od konsistoře pod obojí pražské a kazatel kaple betlemské. Pravitel v kázání o zemřelém mezi jiným:

Petr Vok narodil se na Krumlově Českém 10. února r. 1539. V pacholetství svém byl na Krumlově při Anně z Roggendorfu, paní máteri své a poručnicích vychován (otec jeho Jošt z Rožmberka život svůj dokonal v roku jeho narození), cvičiv se v umění svobodném na Krumlově i potom v klášteře vyšebrodském. V mládenectví svém sloužil při dvoře císaře Ferdinanda za edlknaba (panoše), císaři Maxmiliánovi za komorníka. V létu 1580 oženil se s pannou Kateřinou, šlechtičnou z Ludanic, dcerou Václava z Ludanic, toho rodu posledního, korouhevnického pána na Helfštejně. Po smrti Viléma, bratra svého, r. 1592 ujal se vládařství domu rožmberského. R. 1594 byl zvolen od císaře a nejvyšších úředníků a soudců zemských království Českého za generála nad lidem českým do Uher vypraveným. Komárna před ukrutností tureckou znamenitou soldatů k sobě přichylností obhájil. Téhož roku do soudu zemského většího byl dosazen. R. 1601 ovdověl a roku 1611 při spokojení a vybytí ze země lidu pasovského platně pracoval, nelitovav ani veliké práce, ani nákladů znamenitých, aby jen vlastní své pokoj způsobil, vystáv pod tím nemálo protimyslnosti od sokův svých, jichž měl hojně nejen za příčinou statků svých velikých, ale ovšem i pro milost horlivou k náboženství čistotnému. To o způsobu jeho dle těla.

O způsobu života jeho duchovního znáti sluší toto. Ačkoli byl pán tento z mládí syn Adama rajského, mnohým pádům a pokleskům duše poddaný, avšak jest jisté, jako jeden v světě člověk, patrně učiněn syn Adama nového nebeského, věrou pravou obdařený, znovu zrozený, pobožného života následovný, slova božího čítání a slýchání pilný, dobrými skutky nejvíce k lidem politickým velmi ozdobný, milosrdný, dobrotivý, litošlivý a dosti v svém slavném rodu pokojný. S pánem Bohem skrze zřízení poselství Kristovo a moc klíčův jeho často se uoblouval. Nebyl pán pyšný, lakomý, ukrutný, nelitostivý, na světě se sobící. Nejvíce pak od let sedmi velice k svému pánu Bohu vroucně se obracel, tělem, světem, zlými žádostmi jeho cele pohrdl, zboží, statky veliké, slávu světa, anobrž i sám ten časný život za nic sobě pokládal, často v rozmlouváních pobožných, zvláště při zprávě svědomí ku pánu Bohu vzdychal, vytržení těla a přijetí ku pánu Kristu srdečně sobě žádal. Takž pak od Boha jsa roku pomínulého, měsíce září, nejvíce okolo neděle dvanácté po sv. Trojici ponejprv nepatrnou, potom čím dále tím těžší nemocí navštíven, v tom dosti dlou-

hém neduhu svém velmi rozšafně, moudře a trpělivě sobě počínal, slovo boží, nebylo-li možná v obecném shromáždění, tedy alespoň po domácku od kazatele svého dvorského slýchával, na svou se přísnost rozpomínal, pokání opravdové činil, modlitby vroucí k trůnu milosti boží skrze Krista pána odesílal. V čas nemoci té dvakráte, totiž v 15. neděli, a po druhé v pondělí po 21. neděli, to jest dne 24. října, rozhršení svatě přijal a svátosti večere páně z rukou téhož kněze Cyra požíval. Ano, i ještě za zdravého života mívával vždycky před očima nad stolečkem pravou umrlčí hlavu. Též sobě za symbol neb heslo hlavu zlatou umrlčí, na níž z jedné strany napsáno bylo »Pomni na smrt« (Memento mori), a z druhé strany »Mysli na věčnost« (Cogita aeternitatem) dal udělati a ji svým milým přátelům za dar darovati. Summou, velmi rád a sice do dvou let o smrti a smrtedlnosti slýchával a sám mluvil. Jsa pak již ve větší nemoci, asi na osm dní před smrtí postaven, ležel vždycky tiše jako u vytržení myslí a probera se jasně o věčném životě, o radosti a slávě jeho, pěknými, jemnými slovy mluvil. Také pravil: »O nebohá česká země, jak se Tobě povede.« A to po třikráte opáčil. Naposledy pak u přítomnosti Jana Jiřího z Švamberka, ujce a nápadníka všech panství jeho, i mnohých jiných dobrého svědomí lidí 6. Novembris mezi 4. a 5. hodinou na půl orloji tiše, pokojně, život dokonal a smrti lidí spravedlivých blahoslaveně umřel tak vzácný pán, ochránce lidí chudých, opatrovník vdov a sirotek, otec poddaných, fedrovník nuzných, obhájce mnohých, a v něm také umřel všecken ten nejvznešenější v království Českém rod pánův z Rožmberka, a ta růže milá Bohu rozkvetlá, Bohu rovná, lidem převzácná, připomínání hodná nyní od nepřítelkyně života lidského, smrti, jest z kořene podtata.

Bratr Matěj Cyrus byl knězem Jednoty bratrské. R. 1603 uvádí se jako církevní správce ve Votících. Od toho roku měl značný vliv na Petra Voka z Rožmberka. Byl jeho zámeckým neboli dvorským kazatelem. R. 1609 byl vyslán od Bratří jako senior do pražské evangelické konsistoře. Tehdy se stal také kazatelem Betlemské kaple v Praze. Dne 14. května r. 1618 umřel tento zástupce Bratří v konsistoři.

V Roudnici v zámecké obrazárně zachovaly se tyto podobizny Petra Voka z Rožmberka, bývalé lipenské vrchnosti:

Petr Vok v mladém věku. Celá postava v životní velikosti. Stojí vedle pilíře v černém, zlatem vroubeném šatě, s baretem péry zdobeným na hlavě. V levé ruce drží rukavice, pravou klade na rukověť meče. Podle nápisu na zadní straně pochází obraz z r. 1552. Obraz na plátně. Rozměry 92×184.

Petr Vok z Rožmberka. Celá postava v životní velikosti, v černém oděvu s bílým límcem. Levou ruku drží na rukověti kordu, pravou opírá se o stůl s červenou pokrývkou. V levém rohu nahoře nápis: AETATIS SVAE 40, ANNO 1580. — Obraz na plátně. Rozměry 93×190. (Podobizna je zveřejněna v díle Karla Schwarzenberga »Obrazy českého státu od r. 1526 do r. 1918«, Praha r. 1939, str. 98).

Kateřina z Ludanic, manželka Petra Voka z Rožmberka. Celá postava v životní velikosti, v černém, jen bílým límečkem zdobeném

šatě, pravici opírá se o červenou lenošku. V levém rohu nahoře nápis: AETATIS SVAE 40, ANNO 1580. — Obraz na plátně, téže velikosti jako předešlý.

Historika hradu Helfenšteina, města Lipníka a příslušného panství zajímá zvláště obraz druhý a třetí. Petr Vok z Rožmberka oženil se s Kateřinou z Ludanic r. 1580. Tehdy bylo Petrovi skutečně čtyřicet let (narozen 10. února 1539). Jestli je tento věk uveden na podobizně Petra Voka z r. 1580, odpovídá to plně skutečnosti. Zato se nesrovnává s historickou pravdou věk čtyřiceti let, uvedený na podobizně Kateřiny z Ludanic. Kateřina se narodila r. 1565. Vdávala se ve svých patnácti letech. Zemřela r. 1601 ve věku 36 let. Roku 1593 zařadil její soudobý dřevorytový portrét do Zrcadla Moravy Bartoloměj Paproc ký. Její otec Václav z Ludanic na Helfenštejně u Lipníka a na Rokytnici u Přerova zemřel r. 1571. Byl pochován v kostele v Rokytnici. Jeho náhrobní kámen chová se nyní v Zemském museu v Brně. Tehdy bylo osiřelá Kateřina šest let (Záhorská kronika XVI. 88).

Sňatkem Kateřiny s Petrem Vokem r. 1580 rozkvetla památná rožmberská růže také v Pobečví na Lipensku.

Netřeba pochybovat, že podobizna Kateřiny z Ludanic, chovaná v roudnickém zámku, je soudobým malířským dokumentem a že byla malována podle skutečnosti.

Kateřina a její manžel Petr Vok vystavěli Bratřím v Lipníku překrásný zbor neboli modlitebnu, který se zachoval ve své podstatě dosud jako kostel sv. Františka u lipenského zámku. Byl založen 4. dubna r. 1590. V pobělohorské době stal se po nové úpravě klášterním kostelem lipenských Piaristů.

Také v dějinách této vzácné lipenské stavby jsou soudobé podobizny Petra a Kateřiny obrazovým doprovodem prvního řádu.

A jestli město Lipník si někdy založí galerii svých bývalých vrchností, budou tyto dvě podobizny z Roudnice (jejich kopie nebo fotografické reprodukce) přední její okrasou.

Roudnici získali Rožmberkové r. 1575. Po smrti Viléma z Rožmberka, Petrova bratra, dne 31. srpna r. 1592, držela Roudnici Vilémova čtvrtá manželka Polyxena z Pernšteina, dcera nejvyššího kancléře Vratislava z Pernšteina. Do hradu roudnického byly přeneseny podobizny Rožmberků a Pernštejnů. Po jedenácti letech svého vdovství provdala se Polyxena za nejvyššího kancléře Zdeňka z Lobkovic, a Roudnice se stala majetkem a hlavní residencí Lobkoviců.

Také Polyxena souvisí s Moravou. Její otec Vratislav z Pernšteina a její matka Marie Maxmiliána, rozená Manrique de Lara (Španělka), drželi v Pobečví Přerov a Tovačov. Na přerovské radnici je dosud zazděna deska, datovaná rokem 1570 a zobrazující v renesančním orámování mezi třemi sloupky znaky Vratislava z Pernšteina, jeho ženy Marie z Lary a znak města Přerova. Podobizna Vratislava z Pernšteina (z r. 1558), jeho ženy Marie Maxmiliány (se šestiletou Polyxenou) a krásné Polyxeny visí rovněž v obrazárně roudnického zámku. Reprodukce prvních dvou obrazů budou zdobit galerii bývalých držitelů Přerova a přerovského panství v síních přerovského zámku.

Ferd. Novák:

Jakub st. Vojska z Bogdunčovic.

V nádvoří lipenského zámku nad vchodem do úředních místností správy velkostatku je zazděná kamenná deska s polovypouklými dvěma erby čili znaky. Jde patrně o znaky manželů. V levém znaku vidíme býčí hlavu, v pravém dva parohy. Zajímá nás více levý znak, poněvadž podle heraldických pravidel náleží manželovi. (Heraldicky se nazývá manželova strana pravou a ženina levou.) Na první pohled zdálo by se, že jde o znak perněstejnský, ale není tomu tak, liší se klenotem. Z omylu nás vyvede nápis kolem znaků, Jakub Vojska z Bogdunčovic na Količíně a Johanka Podštatská z Prusinovic.

Kdo byl Jakub Vojska z Bogdunčovic a jak se ocitl jeho znak v lipenském zámku? V knize půhonů zemského soudu v Olomouci čís. 27 z r. 1571 je půhon neboli žaloba Jakuba st. Vojsky z Bogdunčovic proti Václavu Molovi o svědomí (svědectví) a tam sám o sobě praví, kdo je. Stojí tam: »Když jest nebožtík Václav z Ludanic na onen čas pán můj, propouštěje Jiříka Kosteláka z Kostelce z služby úřednické mne jest za úředníka sobě zjednal a služby roční 70 kop a šaty zouplna na mne i na dvě osoby mi dáti připověděl.« A v jiném půhonu o sobě praví, že si chtěl koupiti dvůr od Viléma Gedeona z Olešničky v městě Hranicích, nechť je již sloužiti u nebožtíka Václava z Ludanic a Václav mi radil, abych si koupil dvůr v městě Lipníku od Kateřiny z Vlčnova a ten dvůr že by mi přál a když se stalo, že mi pšenice k semenu 30 měříc dáti připověděl.

Byl tedy Jakub st. Vojska z Bogdunčovic úředníkem čili hejtmanem panství helštýnského, znamená tolik jako ředitel velkostatku. Plným jménem nazýval se Jakub st. Vojska Hříbovský z Bogdunčovic, a byl z vladyk čili rytířů slezských. Sloužil jako mnoho jiných jeho druhů z nižší šlechty u bohatých velmožů z české šlechty. Čím se zabýval a kde se zdržoval do té doby, než se dal do služby k panu Václavu z Ludanic, majitele Helštýna, nevíme.

Jakub Vojska je tak zajímavou osobností své doby, že bychom si přáli o něm podrobnějších zpráv, hlavně proto, že jako nejvyšší úředník ludanický po smrti posledního Ludanice vládl velikými jejich statky, když nebylo jiného dědice než 6letý sirotek Kateřina. Mimo to také z toho důvodu, že Jakub Vojska domohl se neobyčejného postavení. Stal se majitelem dvou velkostatků, prokurátorem markrabství moravského a byl povýšen i do stavu panského v době, kdy několik starých rodů české a moravské šlechty přišlo na mizinu.

Kdy a jak dlouho byl Jak. Vojska v čele správy velikých statků ludanických? Pravděpodobně nastoupil do služby r. 1570 po Jiřím Kostelákově z Kostelce, bývalém úředníku na perněstejnském panství v Tovačově. R. 1576 byl již úředníkem helštýnským Václav Mol, byl tedy Jak. Vojska úředníkem helštýnským asi 6 let. Odjinud víme, že Vojska koupil roku 1575 panství Količín u Holešova od svého švakra Jetřicha ml. Podštatského z Prusinovic. Zdá se tedy, že brzo poté,

když koupil Količín, vzdal se správy panství helštýnského. Za jeho vlády byla prohlášena Kateřina z Ludanic předčasně za plnoletou, ačkoliv měla teprve 9 let. Václav Březan píše o tom ve svém díle Život Petra Voka z Rožmberka, že r. 1574 — 1./10. přičiněním Zachariáše z Hradce byla Kateřina prohlášena plnoletou. Úředník helfensteinský přivedl ji do Brna před zemský soud. A v tom jest od pana Vojsky v soudnici brněnské do šranků vedena a držíc císařský list, v němž se panně léta dávají, panna za sebe promluví dala, nevěděvši nebožátko, kde jest a co by jejího dobrého bylo, jakožto panenka v sedmi letech (správně v devíti letech), než úředník, aby s pánem počtu prázden byl, za ní mluvil, že léta doplněna má, aby jí panství postoupeno bylo.«

Víme tedy, že Jak. Vojska byl vrchním úředníkem panství helštýnského a majitelem dvoru a patrně domu v Lipníku. Deska s erby byla zhotovena nejdříve v r. 1575, toho roku koupil Vojska Količín, nebo v r. 1576, neboť toho roku na podzim již nebyl úředníkem helštýnským. Není pochyby, že deska měla označiti a zdobiti vchod do dvoru Jak. Vojsky, poté, když koupil Količín, sotva bydlil v Lipníku. Nevíme, kde byl dvůr a dům Kateřiny z Vlčnova, koupený Jak. Vojskou, nemůžeme tedy tvrditi, že deska se znaky byla tam zazděna původně a nebyla tam přenesena odjinud. O přenesení z města však pochybujeme. Vše by se vysvětlilo, kdybychom věděli, kdy a komu prodal Jak. Vojska svůj dvůr. Možná, že ta část budovy se znaky, je zbytek domu Jak. Vojsky. Roku 1590 vystavěl Petr Vok z Rožmberka v těch místech českým bratřím zbor, o něco později byl zbudován zámek. Není tedy vyloučeno, že dům a dvůr Vojskův stál v těch místech.

Jak se rozešel Jak. Vojska s majitelkou panství, nevíme. Zdá se, že ne dobře. Ještě r. 1583 upomíná Kateřinu z Ludanic o peníze a hrozí jí žalobou a ležením. Píše jí: a poněvadž kladení těch peněz dávno čas minul, mi to spraviti ráčíte, tak aby na upomínání do ležení, čeho bych jistě žádostiv nebyl, nepřišlo. Také mi z té sumy, která mi zaplacená jest podle zápisu p. Václava Mole úroku nemálo pozůstalo, kteříž se mnou do 2 neděl srovnány býti měly, toho se až posavad nestalo. Odpověď po tomto poslu žádám. Dáno na Količíně v úterý po sv. Martině I. P. 1583. — Třeboň. arch. familia Ludanic III. —

Jak. Vojsce se vyčítalo, že statek Rokytnice byl prodán lacino jeho švakru Jetřichovi ml. Podštatskému z Prusinovic, byl také žalován od Jana Pivee, aby podal svědectví, byl-li statek Veselíčko tak zkažen, jak se tvrdilo, a proto že byl tak lacino prodán a on jako úředník, že by o tom měl věděti, a za to odpovídati.

Jak. Vojska byl muž vážený a v právních věcech zběhlý, neboť byl povýšen na císařského prokurátora. Již r. 1584 je titulován »urozený vladyka, jeho Mti římského císaře a uherského a českého krále prokurátor v markrabství moravském«. Prokurátor byl císařský, finanční úředník, jehož úřad a působnost zahrnovala též částečně činnost nynějších notářů a advokátů. V tu dobu nacházíme jeho jméno a pečeť na mnohých právních listinách, jmenuje se často »poruční-

kem«, t. j. plnomocníkem v komisích, kupech a žalobách. V kopiářích biskupa olomouc. Stan. Pavlovského jsou jeho dopisy na Jak. Vojsku, které svědčí o velikém přátelství a vážnosti, jaké Vojska u něho se těšil. Tak mu píše: »Urozený vladyko p. Jakube, švagře náš zvláště milý, přáli bychom vám zdraví. — Psaní vaše strany vám prodání dříví oblého také některé duby ku palivu z luhu našeho hulínského jsme porozuměli. A podle žádosti vaší jak se toliko hejtman náš s purkrabím od lovení rybníka u Hulína domů navrátí, tak z té náchylnosti, kterou k vám obzvláště máme, rádi učiní a jim poručí nepomineme, aby vám aneb vyslaným vašim v místu příležitém od hajných našich takové dříví bez jakého uplácování ukázáno bylo. Nebo my žádného dříví dobrým přátelům našim k prodeji nemáme. A kdyby a v kterém místě takové dříví vám nebo vyslaným vašim se ukázati mohlo od hejtmána neb purkrabího vám se jistý den oznámí. — Datum na Kroměříži den obětování p. Marie I. P. 1583.« — Kop. 20 — 1583.

A v druhém dopisu: »Panu Jakubovi staršímu Vojskovi. Urozený a statečný pane z Bogdunčovic, švagře náš zvláště milý, lepšího zdraví nežli my sami na ten čas máme a jiného všeho dobrého vám rádi přejeme. Neb my již ode čtyř neděl zimnici kvartanou míváme, kteráž nás nemálo zemdlela.« — R. 1597, fol. 251.

Vojska nebyl příbuzným biskupovým, ale jako majitel Količina byl jeho sousedem.

Jak. Vojska byl dobrým hospodářem, r. 1588 o sv. Martině nazývá se v pŕihonu již majitelem statku Veselí n./Mor. R. 1606 byl povýšen do stavu panského.

Jakého byl vyznání, nevíme. Zdá se, že byl katolíkem. Soudíme tak z toho, že byl jmenován císařským prokurátorem, že mu byl biskup tak přátelsky nakloněn, a že obě jeho ženy byly katoličky. První Johanka Podštat. z Prusinovic byla dcerou Václava Podštat. z Prusinovic na Količíně a Vrchoslavicích, hofrychtýře biskupova, tedy jistě katolička, a druhá byla Zoubkovna, z katolického rodu. Synové jeho Karel a Bedřich byli luteráni, zúčastnili se vzpoury proti císaři Ferdinandovi II., za trest byli zbaveni panství Veselí n./Mor. Količín byl jim ponechán. Bedřich Vojska prodal jej r. 1630 Martinovi Pŕihončímu z Předmostí. Přestoupili patrně na víru katolickou.

Jakub Vojska zemřel r. 1606 na morovou ránu. Povznesl svůj rod, ale ne nadlouho. Také jeho rod zachvátila pohroma bělohorská.

Jakub Vojska byl nejvyšším úředníkem na osiřelém panství helštýnském po smrti Václava z Ludanic. Ve správě statků sirotka Kateřiny z Ludanic srazil se nepřátelsky s pověstným Zdeňkem Kavkou z Říčan, který na základě ne dosti jasných příbuzenských svazků s pány z Ludanic chtěl míti ve správě také slovo a svůj vlastní prospěch. Výsledek byl spousta žalob a protižalob obou protivníků u zemského soudu v Olomouci, jak dosvědčuje Kniha pŕŕh. č. 29 z roku 1571 v termínu sv. Martina, o kterých uslyšíme později.

Antonín Fröhlich:

Neznámý urbář panství helfenštejnského ze 16. století.

(Pokračování.)

Fol. 121—136v.

Z louk na Haškovci:

Město Lipník: it. Kašpar kovář 4 gr. Petr Benvický 12 gr. Matouš Milota 18 gr. Hloubka 14 gr. Jachařka vdova 11 gr. Jakub Straka 16 gr. Mikuláš Třeštík 10 gr. Vaněk Mráček 20 gr. Píštíek 25 gr.

Ulice Moravská: Václav Rak 10 gr.

Ulice Německá: Pavel Fryckův 9 gr. Krejsová 10 gr. Slavický 10 gr.

Ulice Hranická: Václav Šilhavých 10 gr. Šimek Dejmek 10 gr. Frycek 15½ gr.

Ulice Souhradní: Tomáš Židek 10 gr. Sirotci Drahorádovi. Starší spravují 20 gr. Blažek kožušník 4 gr.

Suma z louk na Haškovci 3½ kopy, 28½ gr.

Z luk u Černého jezera:

Město Lipník: Matouš Milota 18 gr. Jakub tkadlec 2 gr. Vaněk Marek 4 gr. Vávra Krsalů 6 gr.

Ulice Hranická: Buřincová 3 gr.

Ulice Německá: Jiříkova kolářka 12 gr. Mikuláš lazebníček 9 gr.

Ulice Souhradní: Jiřík Crha 9 gr. Tomáš lékař 3 gr.

Suma z Lipníka 1 kopa gr.

Ves Hlinsko: Janek Rausek 5 gr. Budík 2 gr. Straka 4 gr. Barbora Pípalka 3 gr. Mlska vdova 3 gr. Makovička 3 gr.

Suma z Hlinska 20 gr.

Ves Vosek: Mach Jarošuv 5 gr. Pechačka 4 gr. Krcela 3 gr.

Ves Podolší: Strýčková 4 gr. Jan Příbek 3 gr.

Ves Sušice: Farda 3 gr.

Suma z luk u Černého jezera 1½ kopy 12 gr.

Z louk prosenických za Strhácem:

Ves Veliké Prosenice: Michal 5 gr. Matěj Kršek 6 gr. Urban 6 gr. Rokos 7 gr. Jan Piružek 4 gr. Machatý 4 gr. Matěj Desátník 6 gr. Mlynář lejsecký 10 gr.

Ves Malé Prosenice: Matěj Strola 10 gr. Špuch 8 gr. Pavlisko 5 gr. Jurka 3 gr.

Ves Raclavice: Macha Homolička 8 gr.

Suma z luk za Strhácem 1 kopa 22 gr.

Z luk na Šidlochově:

Ves Tupec: Bartoš drží Souroch 3 gr. Kříž 3 gr. Pavlička 3 gr.

Suma z luk na Šidlochově 9 gr.

Z luk a z kopanin v Mokři:

Ves Vosek: Vlasák 5 gr.

Město Tupec: Čan 2 gr. Pavlička 4 gr. Jan Křížů 3 gr. Krsa 3 gr. Tománek 4 gr. Kříž 2 gr. Janař 2 gr. Bartoš 2 gr. Hrbal 4 gr. Šedivý 3 gr. Holý 3 gr.

Ves Chylce: Koltouch 1 gr. Janda 3 gr. Mokřý 2 gr. Jakub Matějský 2 gr. Vašek z hájku 1 gr. Jiříček 1 gr. Jan 1 gr. Hulín 3 gr. Kašpar 4 gr. Jan Řepků 2 gr. Mach drží Sauroch 4 gr. Blaha 3 gr. Janda 3 gr. Mokřý 2 gr.

Veseličko: Rausek 2 gr. Fejfar 3 gr. Mašatko 1½ gr. Čan 6 gr.

Ves Oujezd Dolní: Houdek 3½ gr. Stroučková 3 gr. Hláska 3 gr. Holý 7 gr. Vojtek 4 gr. Jan Jirů 3 gr. Jan Čejkuov 4 gr. Matěj 2 gr. Mikšík 5 gr. Jakubský 7 gr. Tomáš 4 gr. Horáček 4 gr. Holaškovice 6 gr. Jíra 3½ gr. Vaniček 6 gr. Janík 3 gr. Valnej 15 gr. (Týž on co přičinil 45 gr.) Michal 7 gr. Sauroch z Lubine 4 gr. Matouš z Buku 1 gr.

Suma z luk a z kopanin v Mokři 3½ kop 11½ gr.

Z louk na Hrabíně vitonské:

Ves Vitonice: Janík 5 gr. Mach Holanů 5 gr. Mach Chromý 3 gr. Tichej 3 gr. Helma 2 gr. Matouš Sova 4 gr. Jan Pechuov 3 gr. Vašek Polchancuo 10 gr. Mach Oblanský 1 gr. Vanek mlynář 4 gr.

Suma na Hrabíně vitonské z luk půl kopy 10 gr.

Z luk u Černého jezera v hájenství slavkovským:

Ves Jezernice: Jakoubek 8 gr.

Ves Loučka nad Lipníkem: Hřiva 6 gr. Duchek 6 gr. Plachý 4 gr. Gronos 6 gr. Týž 3 gr.

Suma z luk u Černého jezera půl kopy 3 gr.

Z luk u Vysokého Oujezda:

Ves Oujezd Vysoký: Matěj Vašice 22 gr. Skrle 2 gr. Vaněk 2 gr. Jíra Tiků 10 gr., lazebník 6 gr. Mile 3 gr. Malec z 3 17 gr. Vaněk Chrbec 5½ gr. Jiřík fojt starý 6 gr. Vašek 5 gr. Jan Matulů 3 gr. 3½ hl. Micha 1 gr. Janek 11 gr. Michal 2 gr. Dobeš 10 gr. Jan Dubec 2 gr. Mikuláš 2 gr.

Ves Vitonice: Holena 3 gr. 3½ hl. Martinová 1½ gr. Pichanec 6½ gr.

Suma z luk u Vysokého Oujezda 2 kopy 1 gr.

Z luk okolo Lhoty:

Ves Lhota: Matěj Janáčkův 3½ gr. Matouš 2 gr. Prokop 2 gr. Pavel Vašků 5 gr. Vašek Holšů půl gr. Sedej 1½ gr. Jiří Duchek 1 gr. Slanina 2 gr. Malý Mach 2 gr. Vašek Prokopuov 2 gr. Bucek 14 gr.

Ves Radotín: Sejkora 3½ gr. Blaha 6 gr. Vrána z Něčic Horních 3 gr.

Suma z luk okolo Lhoty v hájenství radackým 48 gr.

Z luk mezi kouty u Paryšovic:

Ves Paryšovice: Matěj Balec z 2 kusů 10 gr., vuobec paryšovská z kusu u tej louky 5 gr.

Suma 15 gr.

Z louk od dívčeho plesu až k rybářuom v hájenství drahotouském a slavickém:

Městečko Drahotoš: Nohavka 5½ gr. Batiek 3 gr. Valdanský 6 gr. Barton 1½ gr. Kudlík 6 gr. Pudravek 3 gr. Ochřda mladý 1 gr., starší drahotoští podle jeho milosti pana z Pernštejna 40 gr.

Ves Slavič: Štěpán 3 gr. Král z louky 2 gr. Drží Sušík 6 gr. Matěj Král 2½ gr.

Ves Klokočí: Polášek z dvou luk 26 gr. Hromátka odtudž drží Slavítci 12 gr. Staněk odtudž 3 gr.

Suma z luk v hájenství drahotouském a slavickým 2 kopy půl gr.

Obec slavická z Závršku pod Ouřaty o sv. Martině 46 gr.

Suma z Závršku pod Ouřaty 46 gr.

Z louk a z kopanin od Křivé cesty až po Květenku:

Ulice Novosady města Hranic: Michal súkeník 4 gr. Mikuláš Pícek od Nosále 6 gr. Václav Pleva 4 gr. Jan Vozípek 4 gr. Kopřiva soukeník 2 gr. Jan Cech nožíř 4½ gr. Kopřiva nožíř 4 gr. Janova rybářka nad Čamem z louky 6 gr. Tomek sladovník 12 gr.

Ulice Veliká: Jiřík Štemberský 2½ gr. Bartoš kovář 1½ gr. Barton bednář od Kratiny 11 gr. Jakub švec 2 gr. Zuzka krejčí 4 gr. Michal krejčí 4 gr. Václav Škrítek 4 gr. Petr Štemberský 8 gr. Marek pekař 6½ gr. Martin Koupený 8 gr. Šukařka vdova 3 gr. Jan starý Čemus 15 gr.

Suma z luk a kopanin od Křivé cesty až po Květenku 1½ kopy (14) 22 gr.

Plat z řek od rybářov o Vánocích:

Židek Plesník z Lipníka drží starší z kusu 41 gr. Bernart sanitník odtudž z kusu 1 kopy 7½ gr. (Zmeškal.) Šmejtko z Kozlovic z 2 kusů 1 kopy 16 gr. 2½ den. Bartek z rybarství z kusu 1½ kopy půl gr. Jan Škoduov odtudž 57½ gr. 3½ hl. Blažek z Tejna z kusu 41 gr. Vaněk Mekodyášů odtudž z kusu 45 gr. Nevrla odtudž z kusu 40½ gr. 3½ hl. Venhuda lazebník z kusu 1 kopy. Mekodyáš starý z kusu 1 kopy 28½ gr. Čan rybář 56 gr.

Suma z řek o Vánocích 11 kop 10 gr. 2½ den.

(Pokračování.)

Richard Konečný:

Soudy a rozepře púhončích z Radvanic.

Púhončí obec olomouckého kraje, sdružující v různých dobách vždy kolem 30 svobodných sedláků, mívala od dávných dob vlastní samosprávu, k níž časem přistoupila i rozsáhlá kompetence policejní a soudní. Provinilý púhončí, usazený na př. v Radvanicích, nemohl býti souzen zdejším dědinským právem ani veselskou vrchností, nýbrž jen právem púhončím, kde rychtář spolu se staršími prováděl soudy nad menšími provinilci, ustanovoval tresty a určoval pokuty. Rychtářova pravomoc nebyla sice přesně stanovena, ale týkala se jen menších věcí. Předně dbal, aby každý púhončí soused se ve své obci pokojně choval, na svěřeném statku náležitě hospodařil a řádně vykonával púhončí úřad. Dále měl za povinnost kárat i trestati sousedy hádavé a nestoudné, opilce a rváče a vůbec lidi špatného života. Větší provinilce oznamoval nadřízenému úřadu, zemskému právu v Olomouci, před nějž také náležely těžké spory majetkové a zločiny.

Před púhončím právem bývaly často urovnávány spory majetkové a žaloby o svévolné a úmyslné porušování hranic pozemků (uoráváním mezí, vyházením hraničních kamenů a p.), pokládáné tehdy za veliký přečin. Jen důležitější rozsudky, mající trvalý význam, bývaly zapisovány do register. Jak takové pokojné narovnání před právem vypadalo, je patrné ze zápisu z r. 1640 o urovnání rozepře o část zahrady a role mezi zdejšími sousedy Jakubem Šrámkem z čís. 5 a Matoušem Martínkem z čís. 6:

»Paměť potřebná, že jakož jest rozepře byla v příčině kouska zahrady a role mezi Matušem Martínkem a mezi Jakubcem obuch z dědiny Radvanic, pak sau se o to takto porovnali, a to že mu Martínek Jakubcovi takový kus zahrady na budoucí časy zaplatil, a Martínek zas pustil za okny Jakubcovi příkopu na časy budoucí a Jakubec protiva tomu Martínkovi obrátí u břízy.«

Sporné záležitosti majetkové i jiné těžší rozepře byly rozsuzovány na úplných hromadách, při nichž rychtář zastupoval zemského komorníka. Obzvláště nesnadné a odpovědné bylo rozhodování, šlo-li o užívání společného majetku. Tak na př. radvanští púhončí od dávných časů společně užívali vápencovou skálu, z níž lámali vápenec a pálili vápno jak pro svou potřebu, tak i pro prodej. R. 1677 se nepohodli dva zdejší púhončí o právo užívání a přednesli na úplné hromadě stížnost. Zajímavé rozhodnutí, obecní hromadou učiněné, zapsal tehdejší rychtář Pavlíček vlastní rukou do gruntovní knihy takto:

»Letha Paně 1677 při úplné hromadě za rychtářství Jana Jiřího Pavlíčka, starších Martina Susky, Tomáše Šrámk, Tomáše Šípka, Pavla Buchty a Jakuba Vodičky, za toho práva, tak jakož před mnohými lethy a předky předkové z gruntu Adama Zapletala a předeek Jana Stejskala mezi sebou o skálu vápennou handl učinili tak, že tenž předeek Adama Zapletala předkům Jana Stejskala nějaký kousek, a to pod skalami za takovou vápennou skálu k užívání na 1 měř. co dále, o kterou nyní Adam Zapletal spolu mezi

sebou s Janem Stejskalem nemalou než i velikou ostudu vedli. Kdežto jak mezi sebou tak i od poctivého práva porovnání jsou, aby Jan Stejskal bez všelijaké překážky na budoucí časy tejj roli užíval. Adam Zapletal, kdyby se skála na stranu kamennů na vápno prodávala, bude bráti za tu skálu jeden díl a Jan Stejskal dva díly, ale k potřebě své jeden i druhý aby sobě nalámal, co potřebí. A to při poctivém právě se stalo a porovnáno.

Jan Pavlíček, písař.«

Velmi obtížné bývalo řešení sporu o meze a pozemky mezi místním sedlákem, poddaným vrchnosti, a mezi příslušníkem púhončí strany, protože k projednání nenáleželo ani před dědinské ani před púhončí právo. V takovém případě bývala prostředníkem vrchnost, již poddaný náležel, jak tomu také bylo ve sporu mezi púhončím Janem Stejskalem z čís. 7 a místním sedlákem Jiříkem Čechalem. Také se v grunt. knize zachoval zápis o vyřízení tohoto sporu a zní následovně:

»Léta Páně 1689 dne 5. Aprilis za vysoce urozeného Pana Pana Podstatskýho (titul) ten čas Pana dědičného na Veselíčku, a Pana Joba Nyrnberského, ten čas hejtmána na témž panství s jedné strany a za starších púhončích Crhy Zavadila, ten čas rychtáře, starších Matěje Janaurka, Tomáše Šípka, Šimona Krejčího, Jana Kavky i Šebesty Kukačky, za toho práva stala se jest rozepře mezi sousedem púhončích Janem Stejskalem z Radvanic a Jiříkem Čechalem, poddaným J. M. P. P. Podstatskýho (titul) z téže dědiny Radvanic, a to v příčině rozepře jednoho kousku rolí na 1 vrtel, ležící proti zahradě Jana Stejskala tak, že Jiřík Čechal dotčený se tej roli zmocnil, i oral a kamení vyházal, však nicméně po vyhledávání pře jedné i druhé strany u milostivej vrchnosti rozsud od dotčeného Pana hejtmána z poručení dotčeného Pána se učinil, aby Jan Stejskal zasej jak jeho předkové tejj roli svobodně beze všeho zaneprázdnění jednoho každého člověka jakožto svou v lejstru zapsanou a dědičnou užíval, žádného zaměstnání jak s jedné i druhé strany aby neměl a toto pro paměť budoucí se zapisuje, kterážto paměť se stala léta a dne svrchu psaného.

Pokud by která strana vejtržnost v tej příčině učinila a napotom na tom srovnání nezůstala, má dáti 10 tol. pokuty: z púhončích na Z. V. K. (rozuměj vrchnostenskou zámeckou kancelář) 5 tol. a na obec púhončích 5 tol. a jedné bečky piva, s druhé strany týmž způsobem, tož pokutu na Pána tak pro obec.

Rukojmové strany púhončí Pavel Doležel, se strany veselskej Jakub Mynařík, a ti jsou oba dva a jeden každý za dva rukojmí.«

Ve všech sporných záležitostech měl rychtář právo spolu se staršími vynésti rozsudek, z něhož bylo možno se odvolati k vyššímu právu zemskému, které púhončí obci případ od případu poskytovalo pou naučení, jak spor vyřešiti, nebo vydalo samo nález.

Veliké potíže působil púhončímu právu několikaletý spor o dědinu Stejskalovu (statek č. 7). Snad v žádném jiném procesu nebylo

vyměněno tolik listů mezi zdejšími právem a zemským soudem, jako při tomto. Šlo v něm o následující:

Na gruntě seděl odedávna rod Stejskalů. V r. 1649 zemřel jeden potomek toho rodu, Václav Stejskal, a zůstavil po sobě nezletilého syna Jana. Proto obec prodala statek nejdříve nějakému Václavu Konečnému, r. 1654 Ondrovi Zlámalovi, příženivšímu se k vdově po V. Konečném, a konečně r. 1660 přešel grunt v držení Ondry Kočíře, také Kočířika zvaného.

Ačkoliv Jan Stejskal jakožto jediný dědic měl na statku velikou spravedlnost, 875 hřiven, žádný z prvních dvou držitelů gruntu neplatil ročních splátek, až teprve Ondra Kočíř »... přijal na sebe to všechno, co ti předešli hospodáři, tenž Ondra Zlámal i Václav Konečný placení toho gruntu Janovi Stejskalovi zadrželi.«

S vyměřeným področním po 18 hřivnách nebyl Stejskal spokojen a žádal, aby mu Ondra Kočíř otcovský statek pustil. Taková záležitost zajisté nemohla býti ku spokojenosti obou stran urovnána před zdejšími právem, a tak se jí obíral r. 1662 zemský soud v Olomouci. Jaké rozhodnutí učinil, naznačuje zápis v gruntovní knize:

»Item co se z předepsané sumy předně závdanku 56 hř. 15 gr. a sumy purkrechtní 875 hř. témuž Janovi sirotku po neb. Václavu Stejskalu z Radvanic na témž gruntě jemu připadlým dotejče, čehož v sumě i závdanku činí 931 hř. 15 grošů, soudíce se již psaný sirotek o tenž grunt s držitelem gruntu Ondrů Kočířem, aby jemu ho pustil, kterážto věc až před vyšší právo olomucké z vůle J. V. O. K. Milosti Pana Pana knížete z Ditrichštejna, nejvyššího zemského komorníka (titul) přišla, tak jakž se od vyššího slavného práva olomuckého vejповěd' a Sententii stala, která v púhončích rejstrech sepsána pod pečeti pánů olomuckých, zůstává takovou sumu předepsanú 931 hř. 15 gr. Ondra Kočíř, držitel toho gruntu i budoucí potomci jeho mají jemu Janovi Stejskalovi, poněvadž po mnohá léta jemu takového gruntu platiti se vzpečovali, dle vyměřený sententii platiti každoročně i s zasedlým počna od léta 1661 každoročně při sv. Václavě po 26 hř. až do vyjití těch zasedlých, které vyjití mají 1697 léta. Měly sice jíti dle Sententii ročně po 28 hřiven, ale Potůčkovým nápadníkům do Čelechovic taky se z toho gruntu platí po 2 hřivny, jak rejstra zní. Když se pak Potůčkovým doplatí, tak se jemu Janovi sirotku po těch 26 hřiven po 1697 léto takový grunt zase bude platiti po 28 hř. vedle rejster až do vyplacení.«

Jan Stejskal se tedy nedostal na otcovský statek, ale dosáhl alespoň zvýšení področních, jakož i vyplacení zadržovaných splátek. Už za r. 1661 a 1662 odvedl Kočíř u zem. soudu 56 hř., z nichž »... právo olomucké vzalo právního 6 rejnských zlatých. Chodíc právo púhončí do města Olomouce, vzalo 55 gr. 2 den., ostatek od práva púhončího v dědině Sobiškách odvedeno Janovi Stejskalovi, suma 54 R zlatých.«

Spor nebyl příliš nákladný, protože nebylo advokátů, jen páni komisaři počítali si za svou práci 6 zlatých. Kočířovi přibýlo sice platebních povinností, ale směl statek držeti dále.

Zvláštním dopisem, datovaným v Olomouci dne 2. ledna 1663, purkmistr a rada král. města Olomouce píše »pochtivě pracovitému Janovi Pavlejškovu, gruntův půhončích kraje olomauckého přísežnému rychtáři, sausedu a příteli milému v Sobíškách:

»Pozdravení naše přátelské s vínováním od Pána Boha všeho nejpotěšitelnějšího na tento nastávající Nový Rok, sausede a příteli nám zvláště milý.

Z příležitosti spisu dostatečně vyrozuměti moci budete, jakým způsobem na Vaše časté toho při nás vyhledávání, tolikéž i J. V. O. Kn. Milosti Pana Pana Ferdinanda (titul) z Ditrichštejna nám v tom milostivě uděleného povolení narovnání se stalo mezi Janem Stejskalem, původní stranou, a Ondřejem Kočířem, odporníkem strany povědomého gruntu půhončího po neb. Václavu Stejskalu v dědině Radovanicích. Poněvadž vejš dotčená odporní strana takovému prošlému narovnání zadosti učiniti nepřestává, a v časy vyměřenému k rukám k tej rozepři deputirovaným Pánům komisařům 56 hř. peněz hotových složila, čehož vás pro správu netajíce, přátelsky žádáme, abyste jedné i druhé straně toho, co tak mezi nimi narovnáno jest, spravedlivě požití přáli. S tím nás ochraň a milostí Božskej poroučena čině, zůstáváme

Vaši přátelé

Volní

N. N. Purkmister a
radda Královského
města Olomauce.«

Složený dvojlist, opatřený na poslední straně uvedenou již adresou a pečeti, obsahuje ještě tuto poznámku, napsanou velmi drobným písmem těsně pod adresou:

»Toto psaní vedle tejto vejповědi právní slavného práva vyššího olomauckého o tenž grunt Stejskalovskej pro lepší vysvětlení pravdy v rejstřích zůstávati má, aby o tom saudu více nebylo.«

Ano, dalších soudů o statek už nebylo, ale páni komisaři při vynášení rozsudku si asi neuvědomili, že tak značné platební závazky jsou pro Kočíře nesnesitelné a že dříve nebo později bude muset zřeknouti se držení statku. Není tudíž pro nás překvapením, že již roku 1664 na den paměti sv. panny Kateřiny byla před půh. právem sepišována nová kupní smlouva, tentokrát s Janem Stejskalem, ježto »... Ondra Kočířík, majíc v držení grunt nebo diedinu, avšak podle Sententii a výповědi nemohauc zbývati toho splacení toho gruntu... pak takový grunth Janovi Stejskalovi dobrovolně pustil za summu podle rejstr 1200 hřiven, 1 hř. za 28 gr., 1 groš za 7 den. počítající.«

Kam se potom Kočířík poděl, nedalo se zjistiti; ze statku si ničeho nevymínil, ani ze skládaných purkrechtních peněz žádné področní nedostával. Zdá se, že se tu jen zbytečně zadlužil, a jsa donucen grunt Stejskalovi pustiti, zanechal mu jej bez koní, vozů, pluhů a bran, jak se ve smlouvě výslovně uvádí, a z Radvanic odešel.

Z dalších let jsou zápisy v gruntovní knize o soudech čím dále řidším zjevem, zvláště po roce 1792, kdy zdejší půhončí po dlouhých sporech začali v soudnictví podléhati lipenské vrchnosti, kterou si dle

nařízení zvolili jako svou ochránkyni. Soudní pravomoc rychtářů byla značně omezena; soudila již vrchnost a narovnání se již nezapisovala. Tento pro půhončí nepříznivý stav potrvál do r. 1848, kdy všem vrchnostenským úřadům byla veškerá soudní pravomoc nad poddanými odňata a přenesena na nově zřízené okresní soudy.

Pomůcky a prameny:

¹⁾ Fr. Krestýn: Půhončí obec Sobíšky (ČVSM, r. XLIV. č. 1—2).

²⁾ V. Prasek: »Selský archiv« I.—VI.

³⁾ Grunt. kniha půhončí obce, založená koncem XVI. století.

Dr. Adolf Turek:

Žoldnéři ze severovýchodní Moravy v polských službách v 15. a 16. století.

Tento článek nechce a nemůže býti ani zdaleka plným vyčerpáním daného tématu. Chci tu jen znovu upozorniti na věc odjinud dobře známou, že mnozí Moravané sloužili od počátku 15. věku vojensky ve službách polských, zvláště po válkách husitských a po válce česko-uherské. Šířili tam znalost termínů vojenských, výzbroje i organizace podle českého vzoru.

Již počátkem 15. století byli to zejména poslední členové jicko-fulnecké větve pánů z Kravař, kteří měli četné styky s polským dvorem. Byl to zvláště zemský hejtman Lacek z Kravař, jenž podporoval Polsko v boji s Německým řádem.¹⁾ Svěřenec jeho a blízký příbuzný, Jan z Kravař na Jičíně, poslal zřejmě pod vlivem Lackovým polskému králi Vladislavovi na pomoc jednu korouhev vojska (49), která bojovala po boku Poláků v proslulé bitvě u Tanenberka r. 1410 a které velel rytíř Helm, Moravan.²⁾ Tento Helm byl r. 1426 purkrabím na hradě Starém Jičíně.³⁾ Není proto divu, že si Jan z Kravař, jenž býval na dvoře polském častým hostem, vysloužil četná vyznamenání a dary i ruku královny pastorkyně, Ofky z Pílsce, r. 1423. Byla to první choť Janova. R. 1424 se oženil po druhé s kněžnou Anežkou Opavskou.⁴⁾

Mnohem hojnější zprávy máme od konce 15. věku. R. 1496 bylo při chystaném tažení polského krále Albrechta proti Multansku (Moldavsku) mezi najatými žoldnéři nejvíce Čechů, hlavně mezi pěchotou. Pokud lze z neúplných zápisů pozorovati, účastnili se tohoto tažení ze severovýchodní Moravy tito žoldnéři a velitelé zemanského původu: v rotě p. Hynka Šilheřovského (z Opavska) byli mezi najatými vojáky nějaký Martin z Lipníka s několika krajany, Stanislav z Ostravy, dále někteří jednotlivci z Kelče, Hustopeče, Jičína (Nového?), v rotě

¹⁾ Srov. k tomu u Golla, Čechy a Prusy ve středověku, str. 120 a j.

²⁾ Kronika Długoszova XI, 41 (vydání A. Przewdzieckého).

³⁾ F. Kopetzky, Regesten zur Geschichte des Herzogthum Troppau, Archiv für oester. Geschichte 1871 (roč. 45), č. 451. O rodě Helmově viz u Pilnáčka, Staromoravští rodové str. 474. Jinak však soudil Goll, l. c.

⁴⁾ A. Turek, K životopisu Jana z Kravař. Kravařsko, roč. VII, str. 1—3.

Kaňově Martin z Jičina (může tu být ovšem myšlen i Starý Jičín nebo Jičín v Čechách, neboť není nikdy blíže označen), Lenhart z Ostravy, v rotě Hubatého byl podvelitelem nějaký Jan z Jičina, a jako prostí žoldnéři se dali najmouti Lenhart z Kopřivnice, Stanislav a Matúš z Lukova, řada vojáků byla z Kroměříže, Fryštáku a p.; rota ta skládala se většinou z Moravanů. V rotě Kulášově sloužil Jiřík z Jezernice, z Kelče Jan Buzek a Šeliga, z Hustopeče Blažek, v rotě Lukášově Jan z Dřevohostic, jiní žoldnéři pocházeli z Jičina (Holub a Mikuláš), Štramberka, Příbora, Staré Vsi, Mezirůči, Vsetína, Ostravy, Kelče. V rotě Šolcově bojoval Jan z Příbora a Václav z Lipníka, v rotě p. Libosvarského Mikuláš z Hranic, v rotě Zaleského a Podhalové mnozí jiní Čechové pod velením podvelitele Jana z Jičina. Ale moldavská výprava skončila koncem r. 1497 nešťastně a větší díl vojska tam zahynul. Nemáme přesného obrazu o počtu zachráněných Čechů a Moravanů. Většina ze zachráněných vojáků formovala se znova ve Lvově, a tak reorganizovaná rota Libosvarského byla počátkem roku 1498 opět složena povětšinou z příslušníků moldavské výpravy. Jejím podvelitelem byl Holub z Jičina, mezi žoldnéři nalézáme Vojtěcha z Fulneka a Mikuláše z Hranic. Při nájezdu Turků, Tatarů a Moldavanů do Malopolska r. 1499, bojovalo na polské straně 9 českých pěších rot a mezi nimi jistě mnoho vojáků z našeho kraje, na př. nějaký Mikuláš z Příbora a j. R. 1499 byl uzavřen mír mezi stranami, ale české oddíly většinou zůstaly a účastnily se tažení na Bílou Rus, proti Moskvě. R. 1509 za nového sporu polsko-moldavského táhli pod vedením Jana Černého čeští žoldnéři do této země, na př. »Čech« Humburk (asi Melichar Humburk z Pernštorka, pozdější purkrabí u Bedřicha z Žerotína na Fulneku od r. 1530), Ondřej Dubský (z Třebomyslic), Ondřej Bzenec (z Markvartovic) a jeden z p. Tvorkovských z Kravař. Některé z těchto rot se po šťastném návratu účastnily ještě tažení proti Moskvě r. 1513—1514.⁵⁾

Leč i v pozdějších letech se shledáváme se svými krajany v polském vojsku. Bylo to za polských tažení v Podněstří v l. 1531—1538, kterých se účastnil ne jeden moravský šlechtic i prostý žoldnér.⁶⁾ Z význačnějších šlechticů byl to hlavně mladý Jan z Žerotína na Strážnici, bratr známého válečníka Karla z Žerotína na Fulneku. Prostí žoldnéři sloužili většinou jako pěši. Známe namnoze i jejich výzbroj. R. 1531 sloužil v rotě p. Iskrického Jan z Lipníka s pavezou a Valenta z Přerova s ručnicí, v rotě Balcara Rusického Jan z Lipníka (s bubnem), Klímek z Paskova, Jan z Přerova, Albín, Jan, Kašpar a Jiřík z Místku, Jan z Kelče, Jan z Lipníka, Balcar z Ostravy, pavezník, Urban a Stanislav ze Staříče;⁷⁾ byli ozbrojeni ručnicemi.

⁵⁾ J. Macůrek, Čeští válečníci v krajinách černomořských koncem 15. stol., ve sborníku »Českou minulostí«, str. 194—203. Některé z bojovníků, uvedených Macůrkem, bude teprve nutno blíže určit.

⁶⁾ J. Macůrek, Čechové v polském vojsku v Podněstří 1531—1538. Časopis Matice Moravské, roč. 55 (1931), str. 313—328.

⁷⁾ Takový výklad tohoto zápisu bude asi pravděpodobnější, než výklad »z Hradiště«, uvedený Macůrkem, l. c. Údaje o českých žoldnéřích v Polsku v tak velkém rozsahu staly se známými u nás teprve záslužnými pracemi Macůrkovými.

R. 1532 bojoval v rotě p. Jankovského Šimek z Kelče s ručnicí a mečem, v rotě Pietrovského Jiřík z Jičina, v rotě Iskrického Jan z Jičina s ručnicí a řada vojáků, většinou střelců, z Mezirůči (bohužel neurčeno, zda »nad řekou Oslavou« či »nad řekou Bečvou«, jak naši předkové psávali); v rotě Pavla Slováka táhl Jan z Lipníka s kopím, Matěj z Místku s ručnicí, Jindřich z Příbora s pavezou, Jan z »Granic« (asi z Hranic) s ručnicí, Jan z Lipníka a Jan z Krásna s ručnicí a mečem, v rotě A. Lešnického Pavel z Lukova a j., v rotě V. Iskrického Valenta z Přerova, Jan z Hranic, Pavel z Fulneka s pavezami, a Tomek z Kelče s ručnicí, v rotě Rusického Baltazar z Ostravy s pavezou, Marek z Přerova s ručnicí, desátník Jan z Lipníka s kopím, Vaněk z Fulneka, Jan z Hranic, Jan z Lipníka s ručnicemi, Jindřich z Příbora s pavezou, desátník Jiřík z Paskova s kopím; jiní vojáci této rotě pocházeli z Frýdku, Místku a Mezirůči. V rotě Ozarského sloužil desátník Jan z Jičina. R. 1533 byl v rotě p. Noskowského Bartoš z Opavy s ručnicí, v rotě Piotrowského Martin z Holešova, v rotě Iskrického Stanislav z Moštěnice a j., v rotě Noskowského r. 1534 Matúš z Jičina s mečem a pavezou, r. 1535 pavezník Matěj z Jičina v rotě Iskrického, 1538 v rotě Pisarského Jurek z Přerova.

Žoldnéři ze severovýchodní Moravy byl tedy v tomto období v polských službách dosti značný počet. Lze očekávat, že systematickým zkoumáním této otázky bylo by možno získati ne jeden cenný detail pro vlastivědné poznání našeho kraje.

Pověsti našeho kraje.

Třešňová trouba.

Byl jednou jeden král a ten měl jedinou dceru, krásnou jak obrázek. Když přišel čas, že by se princezna Jarmila měla vdávat, chtěl jí starý otec usnadnit volbu ženicha a pozval na svůj zámek všechny prince, knížata a velmože z celého světa. Na zámku se uspořádaly velké slavnosti, celý měsíc se hodovalo a tančilo. Princezna si přesto nevybrala a na naléhání krále rozhodla, že si vezme toho, jenž bude vyprávět nejpěknější příběh. Král to dal rozhlásit a nazítrí se scházeli princové, knížata i velmoži, aby závodili o ruku krásné Jarmily. Všichni toužili zvítězit, neboť nejenže princezna byla krásná, ale starý král byl unaven vládnutím a chtěl svému zeti postoupit korunu nádherné a bohaté říše. Tak princové vyprávěli a Jarmila naslouchala. Jednou se smála, při jiném vyprávění plakala, dosud však se nerozhodla pro žádného z vyprávěčů. Tu nastoupil princ Jaromír, jediný syn královský ze sousední země. Zalíbil se princezně krásný paník již dříve a snad by mu byla nabídla ruku i srdce, čekala však na jeho vykládání. Ale milý princ neznal žádných příběhů, neboť otec ho nechtěl pustit do světa a Jaromír celé své mládí ztrávil v překrás-

ném třešňovém sadě u zámku sídelního města. I jal se tklivě líčit krásu třešňových květů. Princezna se mu ale vysmála a nazvala ho třešňovou troubou. Jaromír se urazil a odešel domů, neboť i ostatní se mu smáli.

Ale ani princezna nebyla už spokojená s dalšími výklady a nemilostivě to dávala najevo a po slavnosti se nerozhodla pro nikoho.

Princ doma předstoupil před otce a stěžoval si, jak byl, díky své peciválské výchově, uražen. Požádal pak svého královského otce, aby mu vystrojil pěknou loď a poskytl mu dostatek peněz i služebníků.

»Vypravím se do světa na zkušenou, abych dokázal, že nejsem třešňová trouba!« prohlásil princ Jaromír a nedal se od svého úmyslu odradit. Nerad mu král povolil, ale co dělat. Tož tak opatřen vším potřebným, vyprosil si princ ještě otcovské požehnání a vydal se na cestu za dobrodružstvím.

Moře se vzdouvalo a vlny houpaly loď, jež letem ptáka mizela v dálce. Loď, rybka, ptáček, kamének, zrníčko, poslední pohled s rodných břehů, sbohem, Jaromíre, nic. A vlny se valí jako by se nic nestalo.

Sedmkrát sedm dní i nocí plula loď na tichém moři, až počernila se obloha, i zakalily se vlny a vztekly vítr zasvištěl. Nahoru, dolů zmitala se loď a zápasila se zlým povětrím. Statečně vzdorovala též posádka, leč marno lidské snažení proti sudbě Jeho. Veliká vlna zdvihla loď na hřbetě, a než se vratká kocábka vyrovnala, byla tu druhá a vrhla ji k zrádným skaliskům.

Všichni utonuli, i princ myslel, že mu uhodila poslední hodinka, když tu náhle ucítil vedle sebe lodní trámec a zachytil se na něm. Ještě dlouho si s ním pohrávaly vlny, než ho vyvrhly na břeh. Tak jediný z celé posádky se zachránil.

Chvilí zůstal Jaromír ležet v bezvědomí. Potom se probral, vstal, osušil se a šel se podívat, co je to za země, do které ho bouře zahнала. Jak tak šel lesem, přepadlo ho náhle čtyřladvacet po zuby ozbrojených mužů. Ale on ruče tasil meč a srdnatě se jím bránil. Tu podivili se oni loupežníci, přetrhli boj a jeden mu povídá: »Obdivujeme se, neznámý cizince, tvé odvaze. Chceš-li, můžeš s námi vyjít po přátelstvu. Nedávno byl chycen náš hejtman, tož bys mohl na jeho místo. Ale nejdříve se musíš podrobit zkoušce!«

Princ, vida nezbytí, se podrobil. Jako zkoušku měl sebrat řezníkovi, jenž kráčel po cestě s teletem, měšec s penězi. Princ lesem obešel určenou oběť a na cestu položil svůj drahocenný střevíc. Kus cesty dále položil druhý. Rezník našel první střevíc a povídá: »Opravdu krásný střevíc. Škoda jen, že je jenom jeden,« a šel dál. Tu uviděl druhý. Uvázal tele ke stromu a vrátil se pro první střevíc. Jak odešel, vzal princ meč, zabil tele a vhodil je do močálu. Rezník ovšem, když se vrátil, začal hledat tele a tu princ za houštím zabečel. »Zatrápené tele,« ulehčil si rezník. Odložil kabát a opasek s penězi a jal se tele hledat. Princ ho zavedl hezký kus s cesty, pak se tiše vrátil, vzal opasek i s kabátem a odešel za svými novými druhy.

Tak se stal princ náčelníkem loupežníků. Podnikal s nimi výpravy, na kterých zažil mnohá dobrodružství a znamenitě rozmnožil lou-

pežnický poklad. Novopečeného hejtmana začal však brzy takový život mrzet. Přemýšlel, jak by se své roty zbavil. Navrhl tudíž, aby uspořádali v hospodě na samotě velkou slavnost, na kterou potají pozval též šandáry a pluk vojska. Sám ujel na koni do hlavního města, a tu s podivem zjistil, že je v říši otce princezny Jarmily.

Vojsko zajalo všech čtyřladvacet loupežníků. Třladvacet dal král rozčtvrtit za napáchané zločiny, poslednímu dal pouze oči vyloupat, daroval mu hrdlo, dal ho v královském zámku k sloupu přikovat a jmenoval ho svým rádcem.

Jaromír zatím vstoupil do učení k ševci. Švec ho napřed nechtěl přijat, protože byl starý piatyka, když mu však princ slíbil, že mu ještě bude platit, přijal ho. Zanedlouho po svém nastoupení v učení nařídil mistrovi, aby připravil měchy. V noci přinesli celý loupežnický poklad domů. Chodili po hospodách, jedli, pili, hráli, všelijak utráceli. Mezitím se král od slepého loupežníka dověděl, že jejich hejtman je živ a zdrav na svobodě. I staral se král, aby i tento byl odevzdán spravedlnosti, ale hledat náčelníka loupežníků v ševcovském učni nenapadlo nikomu. Zdroj bohatství však mezitím ševcovým vyschl. Rozkázal tedy princ zase vzít měchy a šli znovu na peníze. Ale tentokrát do královské pokladnice. Zase měli dostatek, znovu začal jejich bujný život.

Na druhý den přišel král do klenotnice a hned uviděl, co se stalo. Zamyslel se, prohrábl dlouhou bílou bradu a šel na radu za přikovaným slepým zbojníkem. U sloupu leží hromádka hadrů, svínutá v klubíčko, zhroucené trosky jednoho z nebojácných vládců lesů. Král již po druhé opakuje svou otázku. Se stropu sklepení se mu vysmívají kapky, padající od věků do věčnosti. Netrpělivě se ptá král opět. Tu ona hromádka se pozdvihla, kdysi lidská hlava se poobrátila ke králi, a pár prázdných, krvavých důlků civí mimo něj, někam daleko, daleko, kde jsou snad lesy. Královská výsost v hermelínovém plášti se zachvěla. Snad zimou. Po chvíli se ozval hlas, jako když krkavec skřehotá: »Říkal jsem ti, králi, že náš hejtman zůstal na svobodě. Nic ti nepomůže. Ale pro příště dej pod otvor, kterým vlezl do klenotnice, bečku se smolou.« Král se obrátil beze slova, okované dveře zaskřípěly. Znovu tma a ticho, rušené pádem kapek. V tom něco zašelestilo na stropě a již bystrým skokem ocítl se princ Jaromír ve sklepení. Jediným máchnutím meče přerazil zbojnickovy okovy a zmizel.

Příští noc šli švec a princ zase na »návštěvu« do pokladnice. Ale na princův rozkaz šel první švec. »Je zle,« povídá, »zapadl jsem do bečky se smolou.« — »Ba není,« nato Jaromír a jediným máchnutím meče srubl ševci hlavu, dal ji do měcha, vybral pokladů, že sotva co králi zbylo a zmizel. Doma řekl ševcové, že se stala vdovou a slíbil jí, že se bude starat o ni i o jejich sedum dětí. Tak ji ta ztráta ani příliš nemrzela: švec byl ochlasta a frejír.

Přijde král do pokladnice: polovina klenotů pryč a v bečce smoly bezhlavá mrtvola. Rozzuřil se bělovousý král, kázal popravít stráž a zuřil, až se stěny červenaly. Chtěl oběsit celou říši a nepomůže-li to a poklady se nenajdou, tož nakonec se oběsí sám. Rozzloben šel se radit s loupežníkem.

Na druhý den ležela na vysokém lešení na hlavním rynku ševcova mrtvola, obklopená vojskem. Všichni obyvatelé museli před ní jít a vojáci dávali pozor, kdo se prozradí. Když šla ševcová, Jaromír strčil do jejího nejstaršího synka, ten spadl a ševcová se dala do breku. Přišel profos a s přísnou tváří se ptal, proč pláče. »Ale div mně tu děcko neušlapou.« Tož ji zase propustil.

Večer se Jaromír přestrojil za starou bábu, vzal sedm kožených měchů, do šesti dal pálenku, do sedmého kapucínské šaty. Těch sedm měchů vezl přes hlavní rynek. Když jel kolem lešení, nařizl jeden pytel páleného a dal se do křiku, aby mu šli vojáci na pomoc. K pálenému běželi vojáci rádi a pomáhali tak, že pili, až v hrdlech praštělo. Bába křičela, ale nepozorovaně nařizla druhý měch, třetí, čtvrtý, pátý, šestý, a už byli vojáci tak opilí, že nevěděli o světě. Převlekla se bába do kapucínských šatů, vzala mrtvolu s lešení a zmizela.

Příštího dne předvedli kapucíny před dvůr. Král zase zuřil a princezna se smála. Jen na Jarmiliny prosby dal setnině kapucínů milost. Pak svolal král vrchní tajnou radu a rozkázal ministrům, aby vymysleli, jak dopadnouti náčelníka lupičů. Ministři přemýšleli, až s nich pot tekla, ale nevymysleli nic. Dopálil se král ještě víc a prohlásil, když nic nevymyslí, že je dá všechny popravit. Ministři se třásli jako bukové listí, strachy stříhali ušima, ale marno vše. Tu přišla princezna Jarmila se spásným návrhem.

Na královském zámku uspořádala princezna slyšení pro všechny poddané. Vyslýchaný přišel do sálu, kde princezna seděla za záclonou. Tou záclonou podal princezně ruku a odpovídal, nač se princezna Jarmila ptala. Už celý den přešel, spousty lidí princezna vyslechla, mrzela se a pořád nic o tajemství loupeže nevěděla. Tu přišel na řadu Jaromír. Ale chytře nepodal princezně vlastní ruku, nýbrž zpod šatu vyndal paži mrtvého ševce a tu podal princezně. »Máš studené ruce, příteli,« povídá Jarmila. »Studené ruce, upřímné srdce,« nato Jaromír. »Opravdu upřímné? Nuž, tedy mi tvá upřímnost poví vše, co ví o příhodách vyloupení královského majetku.« I vyznal Jaromír vše upřímně, jen zatajil své jméno a původ. Když dovypřávil, prohlásila princezna: »Toť nejhezčí příběh jaký jsem kdy slyšela!« Princ se zasmál, nechal ševcovu ruku princezně a tiše zmizel. »Mám zavolat stráž?« ptala se Jarmila, ač byla pevně odhodlána neznámého hrdinu propustit. Když neslyšela dlouho odpověď, odhalila záclonu a vykřikla úlekem. Pak vyprávěla vše otci. Ten slíbil neznámému milost a beztrestnost, přihlásí-li se.

Zatím Jaromír už navštívil svého otce-krále a v čele skvělé družiny vjel v sídelní město. Jak král zjistil, že Jaromír je královského rodu, rozhodl se ho přece potrestat: oženil Jaromíra s Jarmilou. Sedm týdnů trvala svatba a nevěsta už nesměla ženichovi říci, že je třeshňová trouba. (Z Dolních Nětčic.)

Věščák.

Valentům ze Soběchleb se narodil chlapec. Asi za pět dnů vyběhla nedělka před chalupu pro dříví. V noci nato jí dítě pořád plakalo. Myslela, že onemocnělo. Když však byl rok skoro pryč a děcko bylo stále urvané a i v růstu jakési nepodařené, zavolala na pomoc bábu.

Bába přišla a zakroutila hlavou nad podivným stvořením. Hlava velká, tělo krátké, břicho odulé, nožky tenké. »A mluví?« zeptala se. Když zvěděla, že ještě ne, povídá: »Milá souseďko, nepolekejte se, to bude věščák. Dala jste na sebe v nedělích dobrý pozor?« — »Na mou duši, ani jsem paty ze stavení nevytáhla.« — »No, vzpomeňte si!« — »Máte pravdu. Pátý den jsem byla před chalupou pro dřeva.« »Tak vidíte, že to bude věščák. Ale pro jistotu to musíme zkusit.«

Bába vzala sedm vaječných skořápek, naplnila je vodou, postavila na ohniště, přistavila děcko v kolébce k tomu a šla se schovat. Jak začala voda vřít, zavrtělo se děcko v kolébce a povídá: »Jak su čert staré, takové náčiní jsem ještě neviděl!«

»Tož je to věščák,« řekla bába. — »Ale co je s mým chlapcem?« »Toho mají u sebe věštky. Bude z něho lesní muž.« — »A nemohu ho dostat zpátky?« — »Můžete, ale veselo vám při tom nebude. Nyní musíte o půlnoci na hřbitov, tam z hrobu nekřtěnátko si vezmete do šátku hlíny. Ale jestli se ohlédnete, tož běda vám a třikrát běda vašemu dítěti. Doma opište kolem sebe a kolíčky kruh svícenou křídou a začněte na děcko házet přinesenou hlínou. Přijde věštka a bude je chtít. Ale vy jí ho neďatě dříve, až položí vaše do kruhu. Pak hned dejte děcko znovu pokřtít.« — »Pán Bůh zaplať za radu, a to víte, podaří-li se to, že budu na vás pamatovat.«

Panímáma Valentka se o půlnoci strachem třásla, ale na hřbitov šla a srdnatě tam z hrobu nekřtěnátko nabrala hlíny. Když se vracela, tartasilo a řvalo to za ní, neohlédla se však.

Vskutku, vše se potom stalo, jak bába řekla. Jak házela na věščáka v svíceném kruhu hlínu, objevila se suchá, vyzáblá ženština. Panímáma hned po ní chtěla vlastní dítě. Tu hned postava vhodila do kruhu krásného pacholíka a Valentová jí vyhodila ven věščáka. Zašustilo to a věštka i se svým panchartem byla pryč. Panímáma objala své děcko, pomodlila se vroucně pár otčenášků, děcko ráno dala pokřtít a babku odměnila. (Ze Soběchleb.)

Drobné zprávy.

Lacek Štramberský z Hustopeče psal se po Štramberku na východní Moravě a po Hustopečích nad Bečvou. Byl hejtmanem pánů z Pernšteina na Pardubicích. Dne 17. března r. 1534 zemřel Vojtěch z Pernšteina. Po něm seděl na Pardubicích jeho bratr Jan z Pernšteina, příjímím Bohatý, který soustředil ve svých rukou celý majetek svého slavného otce Viléma z Pernšteina. V Pobečví držel Jan z Pernšteina Tovačov, Přerov, Helfenštejn s Lipníkem, Drahotuše a Hranice. Touto skutečností si vysvětlíme, proč se dostal do jeho služeb také Moravan Lacek Štramberský z Hustopeče, jak se tehdy psal. R. 1539 při čase sv. Jiří přešel dům čp. 81 na dnešním náměstí (dům Blažkovský) v Pardubicích na pana Lacka Štramberského z Hustopeče za 200 kop, do r. 1550 splatných. Avšak již v pondělí po sv. Trojici vydal Lacek získaný dům směnou Václavu Dobruskému. Od Vaňka soukeníka z Dobrušky získal Lacek směnou dům čp. 1 (dům Šteflůvský) v rynku. V pátek den sv. Barbory roku 1551 připověděl Lacek tento dům zápisem své manželce Alině z Petrsdorfu. R. 1580 paní Alena dům prodala. R. 1539 uvádí se Lacek Štramberský z Hustopeče, hejtman dvoru pána J. Mti (Jana z Pernšteina), jako držitel domu čp. 26 z Zámecké ulici. V letech 1541—48 byl Lacek, hejtman, s paní Alenou z Petrsdorfu, držitelem domu čp. 69 ve Wilsonově třídě. Dne 8. září r. 1548 zemřel Jan z Pernšteina, a na Pardubicích seděl jeho syn Jaroslav, který statek dne 11.

března roku 1560 prodal a ještě téhož roku v červenci zemřel. Také za Jaroslava z Pernšteina uvádí se Lacek v Pardubicích. V letech 1550—56 držel dům čp. 60 v nynější Wilsonově třídě (byl to bývalý zbor Českých bratří). R. 1556 uvádí se Lacek jako držitel domu čp. 17 v Karlově ulici. V letech 1556—66 byla držitelkou domu jeho žena Alina z Petrštorfu. Ještě 12. října r. 1559 připomíná se Lacek mezi věřiteli Jaroslava z Pernšteina. Ale roku 1560 umlkají zprávy pramenů o Lackovi. Podle všeho zemřel toho roku. Lacek se psal po Stramberku, který skutečně kdysi držel. R. 1523 prodal toto panství Bernartovi ze Žerotína a na Fulneku, kterému se dostalo také biskupské léno Nová Horka (Neuhübel). F. Z.

Kněz-lékař v Kelči připomíná se r. 1499. Podle zprávy z toho roku jel starý fojt z dědiny Hluku u Uherského Ostrohu na jižní Moravě, v té době již nebožtík, na sklonku svého života k jednomu knězi do Kelče na lékařství. Jel tam vozem. A vrátil se z Kelče. Po jeho smrti nastal spor o pozůstalost. Z něho se dovídáme také o knězi-lékaři v Kelči, ale knězovo jméno se neuvádí. F. Z.

Zvolští ze Zvole. Poslední potomek starého moravského rodu Zvolských ze Zvole a z Goldšteina zemřel 26. března r. 1845, smíme-li věřit náhrobní desce, která je zazděna ve zdi levého ambitu na hřbitově při kostele sv. Trojice na Chlumu u Mělníka a má německý nápis tohoto znění v českém překladu: Vincenc Maria svobodný pán ze Zvole na Goldšteine, císařsko-královský rytmistr, narozený v Hranicích na Moravě 27. července r. 1792 a zemřelý na Mělníku 26. března r. 1845 jako poslední svého rodu. Také v dějinách Záhoří uvádí se tento rod často (na příklad v Kelči). Osud tomu chtěl, že poslední potomek rodu se narodil v Hranicích. F. Z.

Teofil Dřevohostický a Podolský z Podolí. Inventář zámku v Litomyšli z roku 1608, pořízený ve čtvrtek po sv. Matěji komorníkem při deskách zemských Eliášem Teofilem Dřevohostickým v přítomnosti roudnického hejtmána Bartoloměje z Fliesenpachu a zemského geometra Šimona Podolského z Podolí, je soupis svršků po zesnulé Marii Manrique z Laru a na Litomyšli pro Polyxenu Lobkovskou, rozenou z Pernšteina a na Roudnici. Ukazuje stav vnitřního zařízení zámku v Litomyšli, dostavěného nákladem Vratislava z Pernšteina v letech 1568—73. Komorník při deskách zemských Eliáš Teofil Dřevohostický psal se po Dřevohostících na Záhoří, zemský geometr Šimon Podolský z Podolí narodil se v Drahotuších v Pobečví r. 1561 (o něm Záhořská kronika XIX. 7). Od r. 1590 posluhoval Šimon svými pracemi také Vilému z Rožmberka, po jeho smrti r. 1592 jeho bratru Petru Vokovi. Vzpomenutá Polyxena z Pernšteina byla vdovou po Vilému z Rožmberka a švagrovou Petra Voka, provdanou od r. 1603 za Zd. z Lobkovic. Proto byl Šimon Podolský při soupisu svršků na zámku v Litomyšli r. 1608. F. Z.

Zikmundkova zpráva o hranické exekuci r. 1627. Lipenský primátor Zikmundek byl jako člen exekuční komise přítomen krvavým popravám v Hranicích dne 16. října 1627. Jako očitý svědek tragické události opsál si do pamětní knihy, chované dnes v zem. arch. v Brně, rkp. 283, fol. 133—136 celý žalobní spis nad rebelanty a připojil i zprávu o exekuci samé, jak ji viděl. Přesný otisk celého jeho zápisu zveřejnil dr. Fr. Hrubý ve svých Moravských korespondencích a aktech z let 1620—1636, II. díl, str. 63—70. Předtím otiskl zprávu Jos. Malý ve Věstníku Matice Opavské roč. 1932, 160—163 a Vlasta Fialová v Našem Valašsku roč. 1932, 25—29, oba použili však pozdějšího popisu ze Středovského. Také hranický Libor Scholz, kterého opět přetiskuje Bartovský, zveřejnil r. 1864 jen výtah z Gallašových rukop. Památek města Hranic ep. III. sv. I., str. 45—70. Je proto mylné tvrzení, že původní Zikmundkova zpráva je ve znění německém (srov. Záh. kron. XX., str. 96) a rovněž je omylem, jakoby Gallaš pouze sebral nějaký materiál o exekuci, neboť ten měl v rukou původní pramen, pamětní knihu Zikmundkovu a do svých Památek opsál celou zprávu přímo z ní. B. I.

Hajní na panství hranickém a drahotušském v 16. století. Za Pernštýnů bývalo na obou panstvích celkem 16 hajných. V šedesátých letech za pana Jana Kropáče bylo jich v 16 hájenstvích 20. Po jednom hajném bylo tehdy v hájenství středoleckém, radíkovském, hrabovském, olšovském, jindřichovském, neydeckém, bělotském, lučitském, blahutovském, koziloučském, hlizovském, černotském, opatovském a zbrašovském, po dvou v hájenstvích podhorském a uhrínovském, tu však byl druhým hajným sám fojt uhrínovský, který tuto povinnost měl ve svém haměštu. Dva hajní byli rovněž v t. zv. hemerském hájenství nad Bečvou u Hranic, a ti bydleli na hranickém předměstí. B. I.

Kněz Václav, farář v Lipníku r. 1560. V článku pod tímto nadpisem uveřejněným ve 4. č. Z. k. roč. XXII. jedná se o evangelického faráře, což opravuji. J. S.

Jaroslav R. Vávra: **Děti naší doby.** Román. Spisovatel tu líčí živý proud života hořce chutnajícího, jenž letí do přejí zániku. Obraz nebývalé mohutnosti a šíře. Atmosféra pražské ulice a české provincie, krása i hrůza východní džungle, exotické přístavní krémy i vznešené kluby královských kolonií, mezinárodní podvodníci, praktičtí i nepraktičtí čeští občané — děti naší doby — které všechny posedlo já a oloupilo je o pravé lidské štěstí. Vyšlo v knižnici »Zvonice domova«, svazek první, naklad. Čin v Praze. Cena 48 K, vázaný 63 K. Doporučujeme.

B. Ullrich, berní ředitel: **Daňový, obchodní a právní informátor.** Úspěšné sestavování daňových priznání pro rok 1940—1941. Změna zákona o přímých daních. Účetnictví. Tabulky dávají každému možnost zjistit rychle všechny platové srážky. Cena 30 K. Obj. vyřizuje Erik Puch, Praha-Vinohrady, Španělská 8.

Dr. Karel Kubiček: **Chceš si prodloužit život?** Knižovna Společnosti pedagogického musea v Brně, svazek 9. Autor shrnuje v knize základní poznatky ze zdravotvědy, školského sportu a dává poučení pro tělesnou výchovu mládeže. Doporučujeme do učitelských knihoven, vlastně každému, kdo chce dbátí svého zdraví i zdraví mládeže.

A. Hromádka: **Prvouka zpěvu a výřečnosti.** Podle metody »Lasybo«. Ve spisku přihlíží se plnou měrou k souvislosti zpěvu a mluvy a je v něm návod k zajímavému a úspěšnému vyučování zpěvu, k buzení hudebnosti a také k řádnému vyslovení hlasu a řeči. Cena 14 K. Vydala Společnost pedagogického musea v Brně, Na rejdišti 2.

Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu, pobočka v Brně, Františkánská:

1. Karel Hlava: **Hrajeme pohádky.** Výbor 13 zdramatisovaných pohádek pro nejnižší stupeň školní. Obsahuje známé národní pohádky jako O Palečkovi, O zlé koze, Otesánek, Kobližka. Cena 6 K.

2. **25 lidových písní s nápěvy.** Vybrali a vydali Jiří Horák a Josef Hutter. Ústav pro lidovou píseň. Vydáno jako zpěvník, i listkové vydání.

3. F. Horák-B. Tesar: **Tělesná výchova na národních školách.** Výborná příručka pro učitele národních škol, v níž je i rozvrh práce v hodině tělesné výchovy a přehled vhodné literatury. Cena 12 K.

Joel Chandler Harris: **Pohádky strýčka Rema.** Přeložil Petr Denk. Vydalo Dědictví Komenského v Praze v knihovně pro mládež Poselství. Rada B (Ze světa). Pohádky strýčka Rema jsou černošské pohádky, které jistě budou zajímat děti. Doporučujeme.

Laďa Špárková-Vaňková: **Léčivé byliny a jejich upotřebení.** Velmi časová kniha, přehledný soupis těch nejdůležitějších, pro naše poměry významných léčivých bylin, jež jsou i uvedeny v abecedním sestavení. U každé byliny stručně uvedeny vedle latinského a německého názvu, po př. používaných lidových jmen, důležitá upozornění, jako, kde roste, kdy kvete, která část se používá, kdy se sbírá nebo klídí a konečně k čemu a jak se používá. Deset barevných tabulí s padesáti druhy rostlin. Cena 15 K. Vydalo nakladatelství literatury pro zahrádkáře a zahradníky (Josef Vaněk) v Chrudimi 105.

Chcete mít radost ze své zahrádky? Takovou otázku si dal náš vynikající odborník Josef Rublič, inspektor zahrad v Libochovicích. Napsal o tom krásně ilustrovanou knížku, srozumitelnou, obsažnou, která jest praktickým návodem k zakládání zahrádek a zahrad, snůškou osvědčených praktických rad o pěstování ovoce, zeleniny a květin. Podává též stručný návod o hubení chorob a škůdců. Knihu píše odborník, ale zároveň básnický zanícený praktik. Své bohaté zkušenosti celého života dovedl podat na pouhých 80 stranách pěkně vypravené a vkusně ilustrované knížky (60 obrázků). Začátečník i pokročilý milovník zahrady najde v ní všestranné poučení. Cenný je přehled na konci knihy o úpravě práce v zahradě podle měsíců. Jeho knížka je příkladem úspěšně psané příručky, která jistě nalezne veliké rozšíření a praktického uplatnění. Kniha vyšla v Nakladatelství zahradnické literatury (Josef Vaněk) Chrudim 105. Cena 10 K.

J. N. Polášek a A. Kubeša: **Valašské písničky.** II. díl. Obsahuje 150 nových valašských písní — skutečných lidových skvostů — které svou prostou upřímností a krásou nadchnou každého. Cena II. dílu je opět 1450 K, oba díly za 29 K. Vydalo nakladatelství Milotický hospodář — Zd. Dadák v Milotických n. B. — Současně upozorňujeme na časovou příručku Josef Vrbka: **Výnosný chov králíků všech odrůd.** Úprava, vydělávání a barvení kožešin, nemoce a nepřátelé králíků. S četnými obrázky. Doporučujeme. Vyšlo rovněž nákl. Milotického hospodáře v Milotických n. B.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Újezdě.

Tiskem knihtiskárny Jar. Strojil v Přerově.

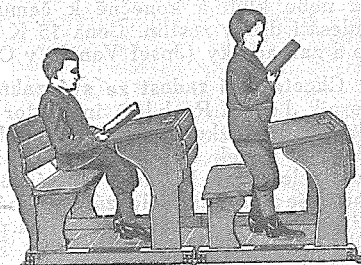
Píliře k budoucnosti. Znat literaturu národa znamená znát národ v jeho podstatě, v samých jeho životních kořenech. V národní literatuře se jeví národní zdraví, národní krize i choroby. Je možno v ní vystopovat směr vývojového proudu i nebezpečné viry v celkovém toku lidských dějin. Je známo, že ze znalosti literatury národů, jako závěr ze studia filosofie jejich historie a kultury se už podařily dohady o budoucích kolektivních počinech národů, k čemu se národ obrátí, nebo kam se uteče, že se podařilo odhadnout napřed budoucí směr národního vývoje. A co je důležitější než poznávat takto sama sebe, svůj vlastní národ. Sledovat literární tvorbu vlastního národa znamená tedy naslouchat rytmu krve v tepnách vlastního národního těla. Je třeba proto kvitovat s povděkem vážnost s jakou nakladatelství Čin přistoupilo k naléhavému a odpovědnému úkolu dát nám právě v dnešních dobách studnici tohoto poznávání. Nakladatelství Čin zahajuje totiž — ohlášenou už — zvláštní edici nové domácí románové tvorby. Bude to výběr z nejlepších plodů současné literární tvorby, který nám má podat obraz duchovního stavu národa vždy ještě v horkém proudu doby. Sbírka je nazvána výstižně a sugestivně »Zvonice domova«. Vycházejí v ní právě jako první výběr z nejnovější tvorby současně tři romány známých českých autorů: Jaroslava R. Vávry, Děti naší doby, Milady Součkové, Odkaz, a Jaroslava Bednáře, Bílý smích. Seskupení velmi šťastné! Zmíníme se o každém z těchto románů zvlášť. — Podotýkáme ještě, že vydavatelstvo Čin usoudilo správně, že poznat sebe znamená vidět správně i jiné okolo sebe. Proto zahajuje bezprostředně za »Zvonici domova« ještě souběžnou edici vybraných překladů z románové tvorby cizí. Program této edice — a její vztah k sbírce »Zvonice domova« je zřejmý už z názvu: »Zvonice světa«. Jak široký to bude svět vysvítá z ohlášených prvních tří románů druhé knihovny. Bernhard Kellerman (Německo), Modrá stuha, József Nyirő (Maďarsko), Boží jármu, a Maurice Magre (Francie), Alexandrijská Priscilla.

Vlasta Pittnerová: **U Dozvonilů.** Sebraných spisů V. Pittnerové sv. 51. K 17.— Vydal R. Promberger v Olomouci. — Vážená a oblíbená spisovatelka v pěti pouťavých obrázcích dokresluje samorostlou povahu selského lidu ze žďárského kraje. Dokonale obeznámena s krajinným i lidským prostředím, které jí učarovalo, vyvažuje z vlastních zážitků a pozorování zajímavé příběhy o zápasech o trochu lásky a o místo na slunci. V líčení není nic vyumělkovaného, je půvabné svou prostotou a věrným zápisem cesty osudu, který dovede člověka zlomit, ale který také po těžkých zkouškách dovede pohlédit hřejivými paprsky štěstí.

Školní nábytek

všech konstrukcí: dřevěné,
železné i z ocelových trubek
autogenicky svařovaných,
vyrábí

První odborný závod
školního nábytku

František Talla a spol.,

Cukrovarská 3, tel. č. 182.

Vlastní vynálezy. Prospekty zdarma.

Přerov